

Orman ve Av

2019 | Eylül-Ekim | 5 | Cilt 97

ISSN: 1302-040X

Uluslararası İklim
Değişikliği ve Ormanlık
Kongresi

1 »

Bartın'ın Gözbebeği
Uluyayla Mermer
Ocaklarına Feda
Edilebilir mi?

11 »

Manisa
Tarzanı

17 »

Walden
Ormanda Yaşam

42 »

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

TARAFINDAN İKİ AYDA BİR

YAYIMLANIR.

Yıl: 2019, Eylül-Ekim, Sayı:5 Cilt:97

ISSN 1302-040X

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ ADINA

SAHİBİ

GENEL BAŞKAN

Hüseyin ÇETİN

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Nihat ÖZ

EDİTÖR

Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN

sozden26@gmail.com

YAYIN KURULU

Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR

Prof. Dr. Oktay YILDIZ

Doç. Dr. Cihan ERDÖNMEZ

Doç. Dr. Ufuk ÇOŞGUN

Dr. Erdal ÖZÜDOĞRU

Tanık Barbaros PİLEVNE

Hayriye ERTUĞRUL

Bilgilendirmek amacıyla üyelerimize

ücretsiz dağıtılır.

YÖNETİM YERİ:

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

TUNA CAD. NO: 5 06410 KIZILAY/ANKARA

TEL-FAKS

0312 433 84 13

www.ormancilardernegi.org

ormancilarder@ttmail.com

TASARIM / BASKI

Kuban Matbaacılık Yayıncılık

İÇİNDEKİLER

Editörden	1
Başyazı	2
İzmir Temsilciliğimiz İzmir Enternasyonal Fuarında	4
TOD Bolu Temsilciliği Doğa ve Kültür Gezisi	6
Bartın'ın Göz Bebeği Uluyayla Mermer Ocaklarına Feda Edilebilir Mi?	10
Çamlıyayla Doğa Gezisi	13
Derneğimizden Haberler	15
Manisa Tarzanı Ahmet Bedevi Ülkemizin Öncü ve Örnek Bir Çevrecisi	16
Samsun Temsilciliğinin Ekoturizm Etkinliği	23
Kaz Dağları	24
Elli Yıl Sonra Yeniden	25
Türkiye Ormancılığında Baltalık İşletmeciliği ve Ağaçlandırma Faaliyetlerinin Sosyoekonomik, Enerji, Ekoloji, Biyokütle Üretimi Açısında Değerlendirilerek Öncelik Sıralarının Tespiti Üzerine Bir İnceleme	29
Sanatçı Üyemizden Sergi	33
Enerji Ormancılığında Kullanılan Titrek Kavakta (Populus Tremula L.) Üretim Teknikleri ve Islah Çalışmaları	35
Bir Başyapıt: Walden ya da Ormanda Yaşam	42
Anadolu Öğütlemesi	46
Vefat Eden Üyelerimiz	48

EDİTÖRDEN

Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN

ICCCF'2019

International Conference On Climate Change And Forestry

Dünyaya hâkimiyet kurmuş türümüzün adı *Homo sapiens sapiens* olarak sınıflandırılıyor. Modern insan, 60 bin yıl önce günümüzdeki haline evrimleşmişti. Bizim atamız sayılan *Homo erectus* 1.3-1.8 milyon yıl önce Afrika'dan çıkıp Anadolu üzerinden Avrupa'ya geçti. Günümüze kadar da Antarktika gibi yaşamın imkansız olduğu bazı yerler hariç Dünyanın her yerine yayılıp, dönüştürdüler. Önce yakın çevredeki ormanlar başta olmak üzere tüm doğal kaynakları tüketip yer yer yok olmalarına neden oldu. Ülkemizde bugün step olan büyük bir kesimin 10 bin yıl öncesi ne kadar orman olduğunu biliyoruz.

Özellikle sanayi devriminin başlama yılı olarak kabul edilen 1785 yılından bu yana geçen yaklaşık 235 yıldan beri soluduğumuz atmosferi de eskisinden daha hızlı ve yoğun bir şekilde kirletiyor ve yok ediyoruz. Sanayi Devrimi, sadece ticari ve ekonomik yapıyı değil, insan hayatının her alanını derinden etkileyen ve tamamen değişim yaratan sonuçlar doğurmuştur.

Sanayi tesislerinin yoğunlaştığı bölgelere kırsal bölgelerden yoğun göçler yaşanmış, şehir nüfusu hızla artarken, kırsal bölgelerde topraklar terk edilmiştir. Diğer taraftan hızla başlayan sanayileşme tarım alanlarının ve doğal kaynakların hızla yok olmasına ve hava-su kirliliğine neden olmuştur. Batı ülkelerinde yaşanan gelişme ve teknolojik yenilikler nedeni ile diğer ülkeler ile arasındaki gelişmişlik farkı iyice açılmış, devrimin gerçekleşmediği ülkeler, sömürge haline gelmiştir. Bu gelişmişlik farkı savaşları ve terörizmi doğurmuş ve bugün geldiğimiz noktada büyük bir kargaşa ve gelecek kaygısı ile yüzleşmekteyiz.

İşte böyle bir konjonktürde Türkiye Ormancılar Derneği olarak düzenlediğimiz uluslararası kongrenin genel temasını "iklim değişikliği ve ormancı-

lık" olarak belirledik. Çünkü iklim değişikliği ile savaşımında en önemli araçlardan birisinin ormanlar olduğunu biliyoruz. Derneğimizin Yönetim Kurulu, Bilim Kurulu ve Organizasyon Kurulunun desteği ile yoğun bir çalışmayla hazırlıkları tamamladık. Dünyanın birçok ülkesinden yoğun talep gören kongreye bildiri gönderen bazı biliminsanları çeşitli nedenlerle kongreye katılamadılar. Örneğin ABD'den bir Profesör yakın geçmişte ülkemizin ABD ile yaşadığı gerilim ve ABD dış işleri bakanlığının olumsuz görüşü nedeniyle; Hindistan, Nepal ve bazı Afrika ülkelerinden katılacak olanlar da ülkelerinin içinde bulunduğu ekonomik zorluklar nedeniyle uçak parası bulamadıkları için kongreye katılamadılar. Bunlardan bazılarının bildirilerini video sunum şeklinde yapmak için hazırlıklarımızı sürdürüyoruz. Tüm bu olumsuzluklara rağmen, Meksika'dan, Yunanistan'a; İngiltere'den, İsveç'e; Almanya'dan Uganda'ya 15'e yakın ülkeden bildiri kabul edildi ve bunlar kongrede sunulacak. Ayrıca IUFRO'nun yeni seçilen başkanı Dr. John Parrotta ilk yurtdışı seyahatini ülkemize yapıp toplantımızın açılışında bir konuşma yapacak. European Forest Institute (Avrupa Orman Enstitüsü) başkan yardımcısı Dr. Robert Mavsar da açılıшта kurumunu temsilen bir konuşma yapacak.

Almanya'dan Prof. Dr. Marc Hanewinkel, İngiltere'den Prof. Dr. Stephen Woodward ve Ülkemizden Prof. Dr. Tuncay Neyişçi ile Prof. Dr. Murat Türkeş çağrılı bildirilerini ilk günkü oturumda sunacaklar. İki gün boyunca yapılacak tartışmalar sonucu ortaya çıkacak sonuç bildirgesini TOD olarak tüm dünyaya yayınlayacağız. 95. yılımızı idrak ettiğimiz bu sene Derneğimizin adını uluslararası platformlarda duyurmak ve etkinliğini artırmak için çalışmalarımız hızlanarak devam edecektir.

Başyazı

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ YÖNETİM KURULU

Türkiye Ormancılar Derneği 26 Aralık 1924 tarihinde, Orman Yüksek Mühendisi ve Eczacı Abdulkadir SORKUN, Orman Yüksek Mühendisi Dr. Tefvik Ali ÇI-NAR ve Orman Yüksek Mühendisi ve Kimyager Asaf IRMAK tarafından “Orman Mekteb-i Alisi Mezunları Cemiyeti” adıyla İstanbul’da kurulmuştur.

21 Haziran 1930 tarihinde “TÜRKİYE ORMANCILAR CEMİYETİ” adını almıştır. 2 Aralık 1972 tarih ve 1630 sayılı Dernekler yasasına göre bugünkü ismimiz olan “TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ” adıyla çalışmalarını sürdürmektedir. 1930 yılında ormancı teknik elemanların üye olabileceği bir yapıya kavuşulmuştur.

1924 tarihinde Kurulduğu günden bugüne kadar 56 Olağan Genel Kurul toplantısı yapılmış ve Yönetim Kurulu görev yapmıştır. 56. Dönem Yönetim Kurulu hâlen görevdedir. Kuruluşundan bugüne kadar 29 Meslektaşımız Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yapmıştır. 29. Yönetim Kurulu başkanı halen görevdedir.

1935 yılında Orman Fakültesi’nin Ankara’ya taşınmasından sonra, 1936 yılında Dernek merkezi Ankara’ya taşınmıştır.

1937 yılında yürürlüğe giren 3116 sayılı Orman Kanunu’nun çıkarılışında, uygulanmasında, ülkemizde teknik ve bilimsel ormancılığın yerleşmesinde Türkiye Ormancılar Derneği nin önemli katkıları olmuştur.

07 Mart 1951 tarihinde Dernek Bakanlar Kurulu kararıyla “Kamu Yararına Faaliyet Gösteren Dernekler” statüsüne alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki en eski sivil toplum örgütlerinden biridir. Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (TMMOB)’nin kurulmasında öncülük etmiş köklü kurumlardandır.

Bugün “ODTÜ Ormanı” olarak anılan, Ankara’nın akciğeri “ATATÜRK ORMANI”nın 1957-1958 yıllarında kurulma kararı alınmış, Türkiye Ormancılar Derneği bu ormanın kurulmasının her aşamasında gerekli çalışmaları yürüten öncü kuruluş olmuştur.

Orman ve Av Dergisi 1928 yılından beri düzenli olarak yayınlanmaktadır. Çoğunlukla ormancılık ve çevre konularında kitap ve dergi gibi 15.000’den fazla yayını içeren Ali Kemal YİĞİTOĞLU Kütüphanemiz bu konuda en büyük kütüphanelerden biridir.

Türkiye Ormancılar Derneği, 1924 yılından bu yana yaptıkları ile ülkemizde orman, çevre ve doğa sevgisinin yayılmasını, kökleşmesini, kamuoyunun bilinçlendirilmesini, ormancılık bilim ve tekniğinin ilerlemesini sağlamayı, ormancılık sorunlarının yurt, ulus gereksinimleri ve kamu yararı gözetilerek bilimsel ilkelere göre çözümünü amaçlamaktadır.

Türkiye Ormancılar Derneği, UNCCD (United Nations Convention to Combat Desertification - Birleşmiş Milletler Çölleşme İle Mücadele Sözleşmesi) akredite Sivil Toplum Örgütüdür.

Türkiye Ormancılar Derneği ormancılık, doğa ve çevre konularında önde gelen uzmanlarla ulusal ormancılık kongreleri başta olmak üzere her yıl konferans, seminer, panel ve sempozyumlar düzenlemekte, böylelikle kamuoyu oluşturmaktadır.

Bugüne kadar 2001, 2003, 2008 ve 2017 yıllarında Ulusal Ormancılık Kongreleri düzenlenmiştir.

I. Ulusal Ormancılık Kongresi, Mart 2001 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilmiştir. Kongrenin amacı **“Ormancılıkta Yeni Gelişmeler”** olarak belirlenmiştir. Kongrenin ana temaları olarak

1. Orman kaynaklarının planlanması
2. Orman kaynaklarının yönetimi
3. Orman yetiştirme
4. Orman koruma
5. Biyolojik çeşitlilik
6. Orman yolları belirlenmiştir.

Kongreye toplam 50 adet bildiri ulaşmış ve 33 adedi kongrede sunulmuştur. Kongrenin çıktıları kitaplaştırılarak yayınlanmıştır.

II. Ulusal Ormancılık Kongresi, Mart 2003 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilmiştir. Kongrenin

ana teması **“Katılımcılık”** olarak belirlenmiştir. Kongreye 6 adet çağrılı ve 47 adet gönüllü olmak üzere 53 adet bildiri ulaşmıştır. Kongrenin ana temaları olarak

1. Ormancılığın planlanmasında katılım
2. Orman kaynaklarının yönetiminin finansmanında katılım
3. Uluslararası sözleşmeler karşısında ormancılığımız
4. Ormancılık uygulamalarında katılım
5. Ormanların sosyal ve çevresel yararları, odun dışı orman ürünleri ve katılım, olarak belirlenmiştir.

Kongrede biri açılış bildirisi olmak üzere 40 bildirinin sunumu yapılmıştır. Kongrenin çıktıları kitaplaştırılarak yayınlanmıştır.

III. Ulusal Ormancılık Kongresi, Mart 2008 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilmiştir. Kongrenin ana teması **“150. Yılında Ormancılık Eğitiminin Durumu”** olarak belirlenmiştir. Kongrede 6 oturumda derneğe ulaşan 30 bildiriden 21 adet bildirinin sunumu yapılmıştır. Kongrede ayrıca değişik orman fakültelerinden 46 öğrencinin katıldığı **“öğrenci forumu”** ve 6 Orman Fakültesi Dekanının katılımı ile **“dekanlar paneli”** düzenlenmiştir. Kongrenin çıktıları kitaplaştırılarak yayınlanmıştır.

IV. Ulusal Ormancılık Kongresi, Kasım 2017’de Antalya’da gerçekleştirilmiştir. Kongre ana teması **“İnsan-Doğa Etkileşiminde Orman ve Ormancılık”** olarak belirlenmiştir.

Cumhuriyet döneminde, 1937’de ilk Orman Kanunu’nun çıkarılmasının 80. yıldönümü ve ormancılık eğitiminin başlaması-

nın 160. yılı anısına düzenlenen bu kongrenin temel amacı; orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimine ve ormancılık sorunlarına bir kez daha dikkat çekmektir. Böylece, “İnsan-Doğa Etkileşiminde Orman ve Ormancılık” teması etrafında, geçmişten günümüze insan-doğa ilişkileri, yaklaşımları ve değişimleri, mevzuat, yönetim, planlama, koruma, eğitim ve uluslararası ilişkiler gibi konularda bilgi üretilmesi ve bu bilgilerin toplumun ilgili kesimleriyle paylaşılarak toplumsal bilinç katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Kongrede ana tema başlıkları;

1. Geçmişten Günümüze İnsan-Doğa İlişkisi,
2. Ormancılıkta Popülist Yaklaşımlar,
3. Ormancılıkta Eğitim ve İşlendirme,
4. Orman Kaynaklarının Yönetim Süreci ve Politikaları,
5. Ormancılıkta Planlama ve Üretim,
6. Ormancılık Mevzuatı,
7. Odun Dışı Orman Ürün ve Hizmetleri,
8. Ormancılık ve Korunan Alanlar, olarak belirlenmiştir. Kongrede 85 adet bildiri sunulmuş ve kongrenin çıktıları kitap olarak yayınlanmıştır.

Derneğimiz ilk uluslararası faaliyetini Uluslararası Ahşap Kültürü Derneği (IWCS) ve Eskişehir-Odunpazarı Belediyesi ile ortaklaşa düzenlediği 21 Mart Dünya Ağaç Günü Kutlamalarını 6-27 Mart 2015 tarihleri arasında ahşap zanaatkarlar, akademisyenler ve araştırmacılardan oluşan toplam 93 farklı ülkeden ve Türkiye’den 350 katılımcının

bir araya geldiği, ülkemizin ilk ve en büyük ahşap festivalini gerçekleştirmiştir. Dünya Ağaç Günü Kutlamalarını içeren kitap 2015 tarihinde yayınlanmıştır.

Son yıllarda, küresel iklim değişikliği, atmosferdeki sera gazlarının artışı, hava kirliliği, çölleşme, kuraklık, temiz su rezervlerinin azalması, toplumları ve dünyayı tehdit etmekte, ormanların önemini bir kat daha artırmaktadır.

Bu nedenlerle Derneğimiz tarihinde bir ilk olarak, bu konulara bir kez daha dikkat çekmek amacıyla Antalya’da 12-15 Kasım 2019 tarihleri arasında **“İklim değişikliği ve ormanlar”** konulu uluslararası konferans düzenlenmesine karar vermiştir. Konferansa dünyanın birçok ülkesinden 55 bildiri önerisi gelmiş bunlardan 50 tanesi sunuma uygun bulunmuştur.

Konferansa ilk defa uluslararası kuruluşlardan üst düzey temsilciler, davetli konuşmacı olarak iklim değişikliği ve ormancılık konusunda dünya çapında tanınan akademisyenler ve ABD’den, Hindistan’a; Almanya’dan Uganda’ya; İsveç’ten Meksika’ya; Yunanistan’dan İtalya, İspanya’ya kadar bir çok ülkeden akademisyenler son çalışmalarını sunmak üzere 12-15 Kasım 2019 tarihlerinde Antalya’da buluşacaklar. Konferansta ilk defa iki adet video sunum da gerçekleşecek.

Konferansın sonuçları uluslararası platformlarda paylaşılacak ve iklim değişikliği ile mücadelede Dünya çapında kamuoyu oluşturulacaktır.

TOD Yönetim Kurulu

İzmir Temsilciliğimiz İzmir Enternasyonal Fuarında

TOD İzmir Temsilciliği ve OMO İzmir Şubesi, İzmir Enternasyonal Fuarında 6-15 Eylül 2019 tarihleri arasında ormancılığımızı ve ormanlarımızı tanıtmak amacıyla birlikte stant açmışlardır. Bu stantta, fuarı ziyaret eden vatandaşlara ormanlarımız, ormancılığımız konularında bilgiler verilmiştir. Böylece halkın orman, doğa sevgisi ve bilinci artırılmaya çalışılmıştır. 10 gün süresince halkın yoğun ilgisi ile karşılaşmış, TOD tarafından sağlanmış olan kitap, dergi gibi eğitim materyali özellikle ilgili olan ziyaretçilere dağıtılmıştır. Güncel olduğu için orman yangınları ve Kazdağlarında yürütülen maden faaliyetleri konularında ziyaretçilerden gelen sorular cevaplandırılmıştır. Birçok ziyaretçi özellikle İzmir'de yanan alanların ağaçlandırılmasına katkı yapmak istediklerini belirtmişlerdir.

Ziyaretçilerin ormanlarımız, ağaç türlerimiz, ağaçlandırma gibi konularda bilgi ve belge talepleri olmuştur. Bu neden-

le, TOD tarafından gerektiğinde halka dağıtmak üzere bu tip eğitim materyalinin hazırlanması yerinde olacaktır.

İzmir Enternasyonal Fuarında 10 gün boyunca açık tutulan stantta, TOD İzmir Temsilcisi ve OMO İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Üyeleri başta olmak üzere, her gün ikişer üyemiz görev almıştır.

Yine TOD İzmir Temsilciliği ve OMO İzmir Şubesi işbirliği ile Tepekule Kongre ve Sergi Merkezinde, 10 Eylül 2019 tarihinde "Orman Yangınları ve Kazdağları Gerçeği" konulu bir konferans düzenlenmiştir. Konferans, İ.Ü. Cerrahpaşa Or. Fak. Öğretim üyesi Prof. Dr. Doğanay TOLUNAY ve OMO Eski Genel Başkanı Salih SÖNMEZİŞİK tarafından verilmiştir. Konferansa yoğun katılım olmuş ve ilgi ile izlenmiştir. TOD eski Genel Başkanı Fevzi KALELİ İzmir Enternasyonal Fuarındaki standımızı ziyaret etmiş ve konferansımızı da izlemiştir.

A vibrant autumn scene in a forest. A stream flows through the center, surrounded by trees with bright yellow and orange foliage. A large, moss-covered tree trunk is on the left. The ground is covered in fallen leaves. The text 'TOD BOLU TEMSİLCİLİĞİ DOĞA VE KÜLTÜR GEZİSİ' is overlaid in white, bold, sans-serif font at the bottom left.

TOD BOLU TEMSİLCİLİĞİ DOĞA VE KÜLTÜR GEZİSİ

Kanber ÖZTOPRAK
TOD Bolu Temsilcisi

Doğa - çevre ve orman sevgisini hususunda toplumu bilinçlendirmek ve bu konuda kamuoyu oluşturmak, Derneğimizi tanıtmak amacı ile her yıl düzenli olarak yaptığımız doğa gezisini 2019 yılı etkinlikleri için Dernek üyelerimiz, emekli öğretmenler ve ilk öğretim müfettişlerinden oluşan bir grupla 18 Ekim Cuma günü saat 08:30 da Kastamonu ve Sinop illerini kapsayacak şekilde hareket edilerek gezimiz başlamıştır.

İlk olarak tarih ve kültür şehri Safranbolu'ya uğranmış, şehrin tarihi ve kültürel yerleri gezilmiş daha sonra İncekaya Kanyonu üzerinde kurulu Kristal Cam Teras'tan kanyon ve doğa izlendikten sonra buradan hareketle Eflani üzerinden saat 12:30'da Pınarbaşı'na varılmış burada Aydın ustanın nefis sunumu ile tamamen yöresel yemeklerin öğle yemeğini müteakip Horma Kanyonu'nun Pınarbaşı girişine varıldı, kanyonda yürüyüş yolu çalışmaları olduğundan kanyon içine girilememiştir. Buradaki izlenimlerden sonra Pınarbaşı ilçesi Muratbaşı köyü hudutları içerisindeki KÜRE DAĞLARI MİLLİ PARKI içinde yer alan 800 m derinlik 12 km uzunluğundaki dünyanın enderin 2. Kanyonu unvanına sahip VALLA KANYONUNU seyretmek için muhteşem doğa eşliğinde uzun bir yolculuk sonrası KERTE SEYİR TERASI'na varıldı, burada Valla Kanyonu'nun doyumsuz manzarası ve haşmeti karşısında büyülenen ziyaretçilerimizi kaptanımız Abdullah beyin sıcak çay ve kahve ikramı ile uyandırdık. Ancak gün içinde Horma Kanyonu'nun Ilıca Köyü çıkışında

bulunan ILICA ŞELALESİ gezilmesi planlandığından istemeye istemeye ayrılarak Ilıca Şelalesi'ndeki muhteşem doğa ile buluştuk. Şelalenin büyüleyici görüntüsü karşısında hafif yağmura rağmen ziyaretçilerimiz gün batımına kadar orada kaldılar, daha sonra da yürüyüş yollarını takiben konaklama yerimiz olan Ilıca Park Bungalov tesislerine geceyi geçirmek üzere yerleştik.

Günün ilk ışıkları ile birlikte Horma Kanyonu Ilıca tarafından girilerek yürüyüş yollarını takiben kanyon içine girilerek muhteşem güzellikler içinde yolun eklenme noktasına kadar gezilmiş, aynı gün saat 16:00 gibi yolun iki tarafını bağlandığı bilgisi gelse de biz başka doğa harikalarını ziyaret etmek üzere Ilıca Park tesisleri sahibi Suat beye teşekkür ettikten sonra ayrılmıştık.

Azdavay Çatak Kanyonu'na vardığımızda yöresel kıyafetleri ile Azdavay Belediyesi'nin görevlileri tarafından karşılandık, Kristal Teras'tan kanyonun

muhteşem güzellikleri izlendikten sonra Azdavay'a özgü dolama böreği ve çay ikramlarından sonra Azdavay ilçe merkezinde mesire yerleri ve Aşıklar Köprüsü gezilerek Kastamonu üzerinden Erfelek TATLICA Şelaleleri'ne gelindi buradaki takım (28 adet) şelalelerinin bir kısmı gezilerek muhteşem manzaranın etkisinde geceyi geçirmek için Sinop Orman Kampı'na hareket edilerek kampa yerleştik. Akşam yemeği Sinop merkezde bir balık restoranda yendikten sonra limanda yapılan yürüyüş ve çay faslından sonra konaklamak üzere Bungalovlarımıza çekildik.

Gezinin son günü 20 Ekim sabahı 08:30 da hareketle içinde bir dönemin tarihini barındıran Sinop Cezaevi, Seyit İbrahim Bilal Türbesi, Şahin Tepesi, Sinop Burnu etrafında turlayarak Paşa Tabyaları gezildikten sonra saat 10:45 gibi Akkum'da kahvaltı yapılmasını müteakiben Hamsilos Tabiat Parkı, Hamsilos Fiyordu ve İnce Burun gezilerek, gezimiz

Karabük-Safranbolu

sonlanmıştır. Bizlere bu gezide eşlik eden Doğa Koruma ve Milli Parklar 10. Bölge Müdürü'ne teşekkür ederek ve başarılı çalışmalarının devamı dileği ile vedalaşarak Bolu'ya hareketle gezimizi sonlandırdık. Gezimize katılan tüm katılımcılar teşekkür ve memnuniyetlerini belirten konuşmalar yapmışlar ve bu tür organizasyonların devam etmesi dilek ve temennisi ile saat 21:00'de Bolu'da geziye son verilmiştir.

Safranbolu Kristal Cam Terası

Pınarbaşı - Valla Kanyonu

Pınarbaşı - Ilıca Şelalesi

Pınarbaşı - Ilıca Şelalesi

Azdavay - Çatak Kanyonu ve Cam Teras

Azdavay - Aşıklar Köprüsü

Erfelek - Tatlıca Şelalesi

Pınarbaşı - Ilıca Köyü

Erfelek - Tatlıca Şelalesi

Pınarbaşı - Ilıca Şelalesi

BARTIN'IN GÖZBEBEĞİ ULUYAYLA MERMER OCAKLARINA FEDA EDİLEBİLİR Mİ?

Prof. Dr. Barbaros YAMAN
Türkiye Ormancılar Derneği
Bartın Orman Fak. Temsilciliği

Bartın ili Ulus ilçesi Uluyayla mevkiinde bir madencilik firması tarafından açılması planlanan 201800011 ruhsat nolu II-b grubu mermer ocağı projesi ile ilgili olarak Bartın Valiliği'ne proje tanıtım dosyası sunulduğunu öğrendiğimde bir hayli canım sıkıldı. Bartın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün resmi web sitesine girdiğimde projeye ilişkin Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği'nin 16. maddesi kapsamında ÇED sürecinin başlatıldığını ve 13 Eylül 2019 tarihinde ilgililere ve kamuoyuna duyurulduğunu gördüm. En azından "ÇED gerekli değildir" kararı alınmamış diye sevinmeli miydim? ÇED süreci başlatılmış olmakla birlikte biliyordum ki Türkiye'de ÇED uygulamaları 1993'den günümüze ormanlarımız, yaylalarımız, dere ve nehirlerimiz, kısacası doğamız aleyhine sonuçlanan (ÇED olumlu) süreçlerden öteye gidememişti. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın verilerine göre son 26 yıldaki 5669 adet ÇED sürecinin sadece 42'sinde (% 0.74) ÇED olumsuz kararı verildiği anlaşılmakta. Yüzde bir (% 1) bile değil, ne büyük rakam! Bu yüzde birle mi çevreyi koruyacaksınız?

Uluyayla'da açılması planlanan mermer ocağı için ÇED olumlu kararı çıkarsa Bartın, Ulus, Saf-ranbolu, Eflani ve Karabük'ün çocuklarının neler kaybedeceği ni düşündüğümde, canım daha da sıkıldı! Birçok kez havasını soluduğum, suyundan içtiğim, elimde kamera eşsiz bitkileri ile göz göze geldiğim endemik Uludağ Göknaı ormanlarının kalbindeki Uluyayla senin hakkında ne planlıyorlar öyle? Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün Bartın Biyoçeşitlilik Projesi kapsamında bağındaki eşsiz bitkilerle tanışmak üzere meslektaşım Prof. Dr. Zafer KAYA ile birlikte farklı mevsimlerde defalarca seni ziyarete geldiğimizde nasıl da güzel karşılaşmıştın bizi rengârenk çiçeklerinle. Hangisinden başlasam! Karla kaplı çimenlerinde açan boynu bükük kardelenlerin o kadar güzeldi ki tek başına bu bile yeterliydi sana kıy(a)mamaları için. İlk baharın başlarında güneş ışığı vurduğunda sapsarı parıltıyan endemik Ankara çiğdeminden mi bahsetsem ya da onunla aynı ortamı paylaşan mavi çiçekli çiğdemden mi? Uludağ Göknaı ormanlarının izin verdiği ölçüde kayalık alanlarda yaşam alanı bulan siklamenlerine mi değinsem yoksa kızıla kesmiş şakayıklara mı? Birkaç hafta önce

ÇED sürecine konu olan sahaya çok yakın bir noktada yol kenarında tesadüfen karşılaştığımız endemik çayırserçe başı türüne mi anlatsam sıkıntımı, bak seni buradan geçen makinalar ve mermer kamyonları ezecek diye! Yoksa avazım çıktığı kadar bağırısam mı dağlara doğru, bilemedim.

Ama bildiğim bilimsel bir gerçek var ve bu gerçeği Türkiye Ormancılar Derneği Bartın Orman Fakültesi Temsilciliği olarak kamuoyuna açıklamak durumundayım:

2016-17 yıllarında Bartın Biyoçeşitlilik Projesi kapsamında ve akabinde Prof. Dr. Zafer KAYA ile birlikte yürüttüğümüz arazi çalışmalarımızda Bartın florasında tespit ettiğimiz bitki taksonu sayısı 1000'e yaklaşmış durumda. Bunlardan 34'ü Bartın ilinin muhtelif habitatlarında yetişen Türkiye'ye endemik türler. Endemik türlerin birçoğu da başta Uluyayla olmak üzere, Gezen Yaylası, Zoni Yaylası ve Ardıc Yaylası gibi çok farklı habitatları barındıran orman ve yayla ekosistemleri içerisinde yer almakta. Bugünkü bilgilerimize göre Uluyayla'da mermer ocağı açılması düşünülen saha ve nakliye yolu güzergâhında en az üç endemik bitki türü bulunuyor: Abies nordmanniana subsp. bornmu-

elleriana (Uludağ göknarı) (Şekil 1), *Crocus ancyrensis* (Ankara çiğdemi) (Şekil 2) ve *Centaurea inexpectata* (çayırserçebaşı) (Şekil 3). Uluyayla'ya Güneyören Köyü mevkiinden çıkarken kayalık alanlarda ayrıca endemik *Seseli resinosum* (sidikliçaşır) türü de bulunmakta. Üstelik bu tür nadirliği nedeniyle Doğa Koruma ve Milli Parklar Bartın Şube Müdürlüğüne izlenmekte. Uluyayla ayrıca soğanlı bitki türleri açısından da çok zengin. Başta *Galanthus elwesii* (karde-len) (Şekil 4) olmak üzere *Cyclamen coum* (yersomunu), *Scilla bithynica* (boncuksümbül) (Şekil 5), *Allium sp.* (yabanisoğan) ve *Iris sp.* (süsen) gibi soğanlı bitkiler Uluyayla florasında bulunmakta. *Paeonia peregrina* (bocur) (Şekil 6) ve *Asphodeline lutea* (sarıçiriş) (Şekil 7) Uluyayla'nın gösterişli ve peyzaj değeri bulunan yüzlerce bitki türünden ikisi.

Her ne kadar mermer ocağı proje tanıtım dosyasında Bartın ili Ulus ilçesi Güneyören köyü mevkii denilse de, koordinatlar incelendiğinde izin talep edilen 20.5 ha'lık sahanın Güneyören köyü yakınlarında değil, Uluyayla'nın merkezine çok yakın (1.9 km) bir konumda yer aldığı anlaşılmaktadır (Şekil 8). Proje tanıtım dosyasının 72. sayfasında Tablo 43'de hiçbir arazi çalışması yapılmadan yazıldığı anlaşılan bitki listesinde sadece 6 adet türe yer verilerek, endemik bitki bulunmadığı söylenmektedir. Mermer Ocağı Projesinin flora bölümünü hazırlayanların Bakanlığın daha iki yıl önce tamamlanan Bartın İli Biyoçeşitlilik Projesinin sonuçlarından

haberleri olmadığı anlaşılmaktadır. Uluyayla'da orman oluşturan 30 metre boyundaki endemik Uludağ Göknarı bile tablodaki kendisine yer bulamamış, inanılmaz değil mi?

Uluyayla gibi hem biyolojik çeşitlilik hem de doğa turizmi açısından son derece önemli olan ve özenle korunması gereken bir ekosistemin mermer ocağı faaliyetlerine konu edilmesi Türkiye'nin imzalayarak taraf olduğu BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, Avrupa Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (BERN) gibi birçok uluslararası çevre sözleşmesine aykırılık oluşturacaktır. Ayrıca böyle bir faaliyete izin verilmesi toplumun vicdanını da kanatacaktır. Çünkü Uluyayla eşsiz bir yayla ekosistemi olmasının yanı sıra, orman, orman içi açıklık, dere ve kayalık alanlar gibi farklı habitatlarında endemik türlerin de yaşadığı, pek çok bitki ve hayvan türüne ev sahipliği yapan bir bölgedir.

İnsanoğlunun uygarlaşma sürecinde ulaştığı en önemli kavramlardan birisi de "doğa koruma" kavramı. Bu kavramı, doğaya ekolojik açıdan bütüncül bakmamızı sağlayan, ekoloji ve bitki coğrafyası gibi çevre ile ilişkili birçok bilim dalının kurucusu, 19. yüzyılın başlarından günümüze değin birçok bilim adamı ve sanatçı kuşağını derinden etkilemiş olan büyük doğa bilimci Alexander von Humboldt'a borçluyuz. 2019 yılı Humboldt'un 250. doğum yıldönümü. Bartın ilinin biyoçeşitlilik ve doğa turizmi açısından en önemli birkaç ekosisteminden birisi olan Uluyayla için alınacak karar, Humboldt'dan 250 yıl sonra doğa koruma yönünden hem ilgili kurumlar hem de yöre halkı için uygarlaşıp uygarlaşmadığımızın bir göstergesi olacaktır.

İzleyip göreceğiz!

Şekil 1. Mermer ocağı açılması planlanan yamaçtan endemik Uludağ Göknarı ormanına bakış

Şekil 2. Mermer ocağı nakliye yolu üzerinde endemik (*Crocus ancyrensis*)

Şekil 3. Mermer ocağı nakliye yolu üzerinde endemik (*Centaurea inexpectata*)

Şekil 4. Uluyayla'nın Kardelenleri (*Galanthus elwesii*)

Şekil 5. Boncuksümbül (*Scilla bithynica*)

Şekil 6. Uluyayla'nın Şakayıklarından Bocur (*Paeonia peregrina*)

Şekil 7. Sarıçiriş (*Asphodelina lutea*)

Şekil 8. Planlanan mermer ocağının konumu ve Uluyayla'ya mesafesi (1,9 km)

Hüseyin ÖZBAKIR
Mersin TOD Temsilcisi

Çamlıyayla Doğa Gezisi

Mersin Gözne

Mersin İl Temsilciliğimizce, 13.10.2019 Pazar günü, Mersin Gözne- Ayvagediğinden başlayıp Kızılkaya-Boztepe-Çamlıyayla-Atdağı güzergahından Mersine dönüş şeklinde günübirlik Doğa Gezisi yapıldı. Toros İlçesi Gözne ve Çamlıyayla İlçesi arasında günübirlik yürüyüş için saat 08.00 de Mersin den hareket edildi. Geziye birçok gruplardan 70 kişilik katılım oldu. Katılan başlıca gruplar, emekliler grubu, Mezitli Briç Kulübü, Çağdaş Yaşam Derneği, çalışan ormancılar gruplarından oluştu.

Mersin – Gözne güzergâhından geçilerek saat 09.30'da Ayvagediği mahallesine vardık. Burada kahvaltı molasında, TOD Mersin Temsilcisi Emekli Or.Yük.Müh. Hüseyin ÖZBAKIR katılımcılara "hoş geldiniz " diyerek gezi programı hakkında bilgi verdi. Mersin Orman Bölge Müdürlüğü adına Ağaçlandırma Şube

Müdürü Rıza GÜLEÇ, Etüt Proje Başmühendisi Sedat YILDIRIM bölgede yapılan ağaçlandırma ve toprak muhafaza çalışmaları hakkında bilgiler verdiler.

Daha sonra Ayvagediği mahallesinden hareket edilerek, Değirmendere ve Kızılkaya mahallelerinde gençleştirme, ağaçlandırma ve toprak muhafaza çalışmaları yapılmış sahaları göreyerek, Boztepe İlk Müdahale Ekip Binasına varıldı. Burada Emekli Or. Yük. Müh. Ali SAMRAY ve Emekli Orman Yük. Müh. Memduh NEŞELİLER Cehennemdere Havzasında yapılan üretim, gençleştirme ve ağaçlandırma faaliyetleri hakkında katılımcılara bilgiler verdiler.

Boztepe İlk Müdahale Ekip Binasından başlayarak 3 kilometrelik bir yürüyüşten sonra Boztepe mahallesinde çay molası verildi. Buradan Kisecik mahallesine

Doğa gezisinde, göstermiş olduğu alaka ve lojistik desteklerinden dolayı Mersin Orman Bölge Müdürlüğüne ve Mersin Orman İşletme Müdürlüğüne teşekkür ederiz.

devam edildi, ismini dereden alan Cehennemderesindeki köprüde mola verildi. Burada Or.Yük. Müh. Ali SAMRAY ve Or.Yük.Müh. Hüseyin ÖZBAKIR tarafından ana dereyi besleyen yan dere havzaları ve bu havzalarda yapılan sel kontrolü ve toprak muhafaza çalışmaları hakkında bilgiler verildi. Mersin ve Tarsus'un içme suyunu karşılayan Berdan Barajının ana su kaynağının Cehennemderesi olduğu belirtildi. Ayrıca Çamlıyayla İlçesinde alt yapının yetersizliği ve çevre kirliliğine dikkat çekildi. Tekrar otobüslere binilerek Atdağındaki lokantada öğle yemeği molası verildi. Buradan Saat 17.00 de hareket edilerek 19.30'da Mersin'e dönüldü.

Geziye katılan tüm katılımcılar, ağaçlandırma, gençleştirme, toprak muhafaza çalışmalarını ve içme suyumuzun asıl kaynağı olan Cehennemderesini yerinde gördüklerinden dolayı memnun olduklarını, temsilciliğimizin bu tür bilinçlendirmeye dayalı doğa gezilerinin arttırılmasını talep etmişlerdir.

DERNEĞİMİZDEN HABERLER

DSP Genel Başkan Yardımcısı A.Murat ÖZBİLGE ve Parti Meclis üyesi Hikmet AYDEMİR Derneğimizi ziyaret etti.

Türkiye Ormancılar Derneği II. Başkanı A.Hüseyin Özkara, TEMA Ankara'da Türkiye Ormancılar Derneği'nin yeni yayınladığı ve kamuoyunda çok ciddi ses getiren 2019 yılı Ormanlık Raporu ve ormancılığımızın genel durumu hakkında katılımcılara bir sunum gerçekleştirdi.

MANİSA TARZANI

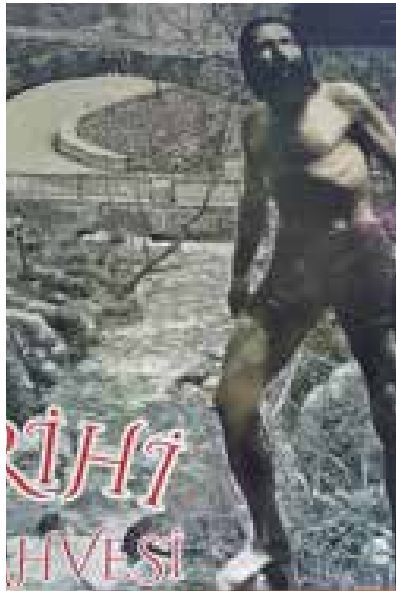
**MANİSA TARZANI AHMET BEDEVİ:
ÜLKEMİZİN ÖNCÜ VE ÖRNEK BİR ÇEVRECİSİ**

Prof. Dr. Sadık Erik - Hacettepe Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi

Manisa'nın damadı olarak her yıl bu kente gelir; tarihi dokusunu, çevresini, parklarını, görmeye değer yerlerini ve simgelerini gözlemler, notlar alır ve buna dayanarak hazırladığım gezi notlarını çeşitli ortamlarda yayınlarım. Bu bende bir nevi alışkanlık oldu. Kendi memleketim olan Kastamonu için de çok sayıda gözlem yazılarım vardır.

Gözlemlerimin ilkinin Ağlayan Kaya ve çevresi Üzerine Bir İnceleme başlığıyla Tabiat ve İnsan Dergisinde (Sayı 1, Mart 1994) yayınlamıştım. Özellikle Kumludere ve çevresinin ne kadar önemli bir kentsel sit alanı olduğunu tüm ayrıntılarıyla bu yazıda anlatmıştım. Özellikle yaz aylarında ısısın 40 derecelere kadar çıktığı, şehrin bunaltıcı havasından sıyrılıp anıtsal çınar ağaçlarının gölgesinde, kuş cıvıltıları arasında su sesi dinleyerek, çeşmelerinden buz gibi su içerek serinlenebilecek bir mekân, hem de şehrin içinde...

Kente geldiğimde kendimi ilk önce atacağım noktalardan biri Kumludere ve yukarısında yer alan Tarzan filminin platosu olan Kır Kahvesidir.

Bu harika ekosistemi, 1980 sonrası dönemde, Kırmızı Köprü'nün aşağısındaki bölümü gibi kapatılıp otoparka dönüştürülmesini, o tarihlerde İzmir Koruma Bölge Kuruluyla yazışarak önlediğim için Manisalılara kendimce bir iyilik yaptığımı düşünüyorum, özellikle kentin yeşillendirilmesinde büyük emeği geçen Manisa Tarzan'ının mirasını da bir bakıma korumuş oluyorum. İkinci gözlem yazım ise

◀ Kır Kahvesindeki film afişi ve Tarzan'ın fotoğrafı

Kır Kahvesinde Tarzan

“Spil Dağında Bir Gün”, (Orman ve Av, Sayı 6, 2018) Bu yazımda ise yine Kumludere ve Ağlayan Kaya (Niobe) özelliklerinden, gelinen süreçten bahsedip, Spil Dağının tepesindeki At Alanı rekreasyon alanının özelliklerini anlatıyorum.

Bu yıl ise Manisa’nın simgelerinden biri olan Manisa Tarzan’ının bazı yönlerini anlatmak istiyorum. Geçen yıl, TEMA’da verilen konferanslardan birinde, diplomat, araştırmacı yazar Metin Erdoğan, Dört Efsane Çevreci başlıklı bir sunum gerçekleştirmiş ve bu isimdeki kitabını tanıtmıştı. Eserde ülkemizin önemli ve öncü çevrecileri arasında; Atatürk, Cevat Şakir ve Hayrettin Karaca yanında, Manisa Tarzan’ının hayat hikâyesini de ayrıntılı olarak yazmıştı. Manisa Tarzan’ının bu hayat hikâyesinden etkilendim, zaten kente olan ilgim de beni bu konuda inceleme yapmama sevk etti.

Öteden beri Tarzan’ın kulübesini görmek istiyordum. Metin Erdoğan’ın kitabında yazdığı

Niobe (Ağlayankaya) ve Amfityatro

Kumludere Ekosistemi

Tarzan kulübesinin başına gelenleri okuyunca ilğim daha da arttı. Bu defa kararlıyım. Havada boğucu bir sıcaklık; 40 derece. Bu sıcaklıkta bende bu merak olmasa düşer miyim yollara! Ağlayan Kayanın yanından yola koyuldum. Biraz ilerde birilerine soruyorum: “Abi sen şu kestirmeden çıkıver, asıl yol ilerde ama kestirmeden gidiver...”

Yıkılmış duvar açıklığından geçerek, bozuk keçi yolundan tırmanıyorum. Biraz sonra yol üçe ayrılıyor, acaba nereden gidilir? Soracak kimse de yok, mecburen ana yola iniyorum. Burada yolun kenarında bir su deposu var, buz gibi sudan içiyorum kana kana, zaten çok terlemişim. Su doldurmaya gelenler var, birine tekrar soruyorum; “Acaba Tarzan’ın kulübesi nerede? Top-tepe de olduğunu biliyorum da nereden sapacağımı bilmiyorum. Yol sapağında ne bir işaret ne bir levha! Bir iki kişi bilmiyorum dedi, garipsedim, yahu Manisalı olup da Tarzanı bilen, yolunu tarif eden veya daha önce kulübesini ziyaret eden biri olmaz mı? Neyse, orada kafe işleten biri “şu sağdan devam et” dedi, o kadar.

Sağdan yokuşa tırmanıyorum, yol şose, araba geçebiliyor. İlerideki düzlükte Atatürk’ün ışıklı portresi ve büyük bir bayrak direğinde bayrağımız dalgalanıyor. Yamaçta kale kalıntıları var. Günden güne tahrip olmuş kale duvarları, yerlere dökülen bolca duvar malzemeleri...

Kale ile ilgili bir restorasyon çalışması olmadığı gibi, herhangi bir açıklayıcı tabela da yok. Yol burada ikiye ayrılıyor acaba

Film Platosu Olarak Kullanılan Kır Kahvesi

hangisine yönelmeli? Oralarda gezinen bir gurup çocuğa soruyorum bu defa; “Abi soldan yu-karı devam et” diyorlar. Soldan devam ediyorum, burada yol hayli bozuk, selden bayağı etkilmiş. Vasıta geçemez ancak dört çekerliler geçebilir. Geri dönmek yok yola devam, yanıma su almamışım, ağzım kurudu, nefes almak zor. Biraz sonra yol düzeliyor anlıyorum ki doğru yoldayım...

Manisa için bu kadar değerli bir simanın, sembolünün kulübe yolu böyle olmamalı. Zaman zaman yerel gazetelerde yolun düzeltilmesi yönünde yazılar yayınlanmış ama ne hikmetse bu konuyla kimse ilgilenmemiş. Çevreye göz attığımda bitki örtüsü tipik Akdeniz maki karakterini taşıyor. Baskın olan kermes meşesi (*Quercus cocci-fera*), aralarda kızılçam (*Pinus brutia*), incir (*Ficus carica*), zeytin (*Olea europea*), menengiç (*Pistacia terebinthus*), çalı tür-

leri olarak yaygın şekilde hayıt (*Vitex agnus-castus*) yer alıyor.

Nihayet düzlüğe geldim ve uzaktan kulübe görüldü, heyecanlıyım! Acaba kulübe nasıl? Tarzan’dan kalan bir eşyası var mı, merak ediyorum! Şimdi kulübenin yanındayım. Çevredeki bir kayaya oturup nefes alıyorum ve çevreyi süzüyorum. Kulübenin etrafı bolca servi ağaçlarıyla (*Cupressus sempervirens*) kaplı, adeta bir orman. Düzlük bir bölge, aşağısı uçurum, kente tam tepeden bakan bir nokta... Rahmetli Ahmet Bedevi, tam da uygun bir yere mesken tutmuş. Kendi eliyle yaptığı taş kulübe, tahta kapılı, yaklaşık 5 metreka-relik tek odadan ibaretmiş.

Kulübe etrafında gezinince merakım yerini büyük bir hayal kırıklığına bırakıyor. Zira kulübe denen yapı zaten bir kulübe değil, kulübeyi andıran bir taş yığını. Kapı, pencere yok, her tarafı taş duvar. Çatısı kiremitle kap-

lanmış bir zamanlar ama tüm kiremitler kırılmış, yerlerde, üstelik duvar üzerinde de çeşitli yazılar... Çevrede kırılmış bira şişeleri, çer çöp, bakımsız mı bakımsız! Demek akşamcılar Niobe'deki amfi tiyatrodan sonra taa buralara kadar gelebilmişler içki içmeye. Düşündüm bir an için eğer gerçek orijinal kulübe yerinde dursaydı, her halde tuvalet olarak kullanılırdı.

Düşündüm; eğer yol bozuk değil de düzgün olmuş olsaydı buraya ne kadar çok insan gelecek, piknik yapacak ve çevreyi, dokuyu kirleteceklerdi, bir bakıma bozuk yola sevinmedim değil. Zira Ağlayan Kaya çevresindeki ziyaretçilerin ve piknikçilerin çöpleri kötü bir örnek olarak orada durmakta. Kentin diğer önemli bir simgesi olan bölgenin bu kadar bakımsız olmasının nedeni nedir acaba? İlgisizlik, duyarsızlık mı? Parasızlık mı? Ya da büyük şehir olmanın yarattığı belirsizlik mi?

Kaynaklardan anlaşıldığına göre asıl kulübe Tarzan'ın ölümünden sonra valilikçe yıkılmış. Sonra, yapılan hatanın telafisi için yerine bu kulübemsi yapı yapılmış. Demek Manisa, kentinin bu önemli simgesine bu kadar değer verebiliyormuş, o zamanki değer yargısı. Kurtuluş savaşı gazisi, çevre dostu, kenti yeşillendiren, halkın sevgini kazanmış birine bunun yapılması bir vefasızlık örneği değil mi?

Aslında yapılması gereken, orijinal kulübenin aslına uygun olarak onarılması, kullandığı bazı eşyaları, istiklal madalyası, cizlavet lastikleri, tahta divanı, soba, kemik tarak, testi, teste-

Sonradan Yapılan Taş Yapı

Tarzan'ın Ateşlediği Top ve Kulübe

re, köstekli saati, sandık dolusu evlilik mektupları ve yaşantısından fotoğraflarıyla ilginç bir müze oluşturulmasıydı. Tabi bu yapının dağ başında emniyeti için çelik kafes gibi bir düzenleme de olmazsa olmaz. Yoksa korunması bu şartlarda olası değil şu anki durumuna bakınca! Günümüzde kent içindeki bazı meydanlardaki heykeli ve Çatal mezarlığındaki kabri dışında kendisinden kalan bir şey yok. Kentin bir semtine neyse ki adını vermişler. Bir de Ağlayan

Kayanın yanında Manisa Tarzanı filminin çekildiği film platonun yer aldığı ve günümüzde Kır Kahvesi olarak işletilen bir mekân var. Bu kafeye gelenler film afişinden kentte bir Tarzan'ın yaşadığını algılayabiliyorlar. Afişin yanında Tarzan'ın büyük boy bir fotoğrafı var. Manisa Tarzanı filmi 1994 yapımı, yönetmen Orhan Oğuz, başrolde Talat Bulut, senaryo Nuray Oğuz, müzik Atilla Özdemiroğlu, Türkiye'nin ilk çevreci filmi...

Topun Ateşlendiği Topkale ve Manisa

Kulübenin Yer Aldığı Kale Duvarları

Amerikan yapımı Johnny Weismüller'in başrolünü oynadığı filmdeki gibi soyut bir karakter yerine gerçek bir Tarzan'ı konu alan bu filmi tekrar görmek mümkün olmadı. TV'lerde çok eski filmleri zaman zaman seyrediyoruz ama bu filmi bir daha izleyemedik. Bir daha da yeni bir Manisa Tarzanı filmi çekilemedi. Metin Erdoğan'ın yorumu ile ABD, Tarzan filmleri serisiyle milyon dolarlar kazandığı halde biz bu konuda yeterli verimi alamadık, yurt dışında da gösterimi

oldu mu bilmem! Eğer bu örnek ve ilk çevreci Tarzanı dünyada tanıtmak istiyorsak önce yurt içinde yeterli tanıtımı olmalı, konferanslar, sempozyumlar, çevre günleri etkinlikleri, yeni Tarzan filmleri, Tarzan haftası falan gibi.

Ahmet Bedevi'ye halk tarafından Tarzan lakabının verilmesi, 1948 yılında Weismüller'in rol aldığı Tarzan filminin kent sinemasında gösterimi sırasında gelişir. Makine dairesinin üstünde

her zamanki yerini alan Ahmet bedevi, filme ara verildiğinde seyircinin kendisini görmesi ile diğer Tarzan arasında bağ kurulur ve seyirciler birden Tarzan! Diye seslenirler. Ahmet Bedevi de bu lakabı benimsemiş, sevmiştir. Böylece Manisa Tarzanı doğmuş olur.

Tarzan ile ilgili bazı fotoğraf ve yazıların olduğu bir pano, kent merkezindeki eski binada yer alan kent Tanıtım Müzesinde bulunuyor. İl Kültür ve Turizm müdürlüğü olarak bir zamanlar işlev görmüş bu binada ilin her türlü özellikleri sergileniyor. Ama bunlar yeterli değil kanımca, gerçekten kent içinde bir Tarzan Müzesi oluşturulması bir vefa borcu olduğu gibi çevre bilincinin yaygınlaşması, örnek alınması için elzemdir. Kent turizmne de katkısı olacağı kuşkusuzdur.

Kulübe çevresinde dolaşıyorum, uçurumun dibinde bir top, 1. Dünya savaşından kalma olmalı, yine herhangi bir açıklama yok. Ahmet bedevi, 40 yıl boyunca öğle vakitlerinde, saat 12'de kurusıkı olarak bu topu ateşlemiş, kentliler öğle olduğunu böyle anlarılarmış. Ramazan ve bayramlarda da topu ateşlediğinden Topçu Hacı lakabı verilmiş. Sevgi Topu adını verdiği ve günümüzde de Ramazan ve bayramlarda aynı top ateşleniyor. Topkale adı da bu nedenle bölgeye verilmiş. Kulübenin yuvarlığına doğru kale surları devam ediyor. Kendisinin 5-6 dakikada çıktığı kulübeye ben yarım saatte zor çıkabilmişim. Sporcu ve atletik bir yapıya sahip olan Tarzan için bu yokuş çocuk

oyuncağıymış demek ki. Zaten kendisi kentte dağcılık kulübünü kurmuş ve Doğu Anadolu'da dağ tırmanışları yapmış.

Manisa Tarzanı davranışlarıyla, çevre ve çocuk ve doğa sevgisiyle, bayrak sevgisiyle, kendine has yaşam tarzıyla örnek olmuştur. Diğer hasletlerini; yurtsever, sanatsever, şair, entelektüel, güvenilir dost, mert, nüktedan, sosyal, disiplinli, bakımlı, sağlıklı, iyimser, olumlu, karizmatik, romantik ve filozof şeklinde sıralamış Metin Erdoğan kitabında. Yani örnek bir insanda aranan her türlü meziyete sahip...

Ağaca, çiçeğe ve doğaya olan sevgisini gören zamanın belediye başkanı geçinmesi için bahçıvan yardımcısı olarak 30 TL maaşla işe alır. Bu fırsatla kenti daha çok yeşillendirme ve güzelleştirme olanağı bulur. Bu başarısından dolayı maaş artışı teklifini kabul etmeyecek kadar da tok gözlüdür.

Yeni Tarzanlara bile örnek olmuş. Örneğin Yalova Tarzanı Zekeriya, Sinop Tarzanı Kemal ve Bursa Tarzanı Ali ortaya çıkmış. Halkın sevgisini kazanmış adeta bir halk kahramanı. Yunan işgalinden sonra yıkılıp yıkılan kenti görünce bu kentte kalıp kenti yeşillendirmeyi kendine düstur edinmiştir. Sadece Manisa'da değil yurt gezilerinde de izdiham neden olacak kadar halkın sevgisini kazanmıştır.

Peki, Ahmet Bedevi'nin bu ağaç sevgisi, çevre sevgisi nasıl gelişmiş? İran'ın yaylalarında yenden bulduğu nişanlısı ile, kurtuluş savaşına katılmak üzere dağlardan Türkiye'ye geçerken

kaza sonucu kaybettiği sevgilinin aşkı, artık doğa, çevre sevgisine dönmüş. Her ağaç dikisinde sanki sevgilisinin ruhunu okşamış. Belki bu hissiyatla kadınlara karşı gayet nazik ve kibardır. Sosyal bir insan olup Manisa'daki bazı kulüplere üye olmuş aktif çalışmalarda bulunmuştur. Atatürk sevgisi doruk noktasındadır, Atatürk'ün ölümünden sonra saç ve sakal uzatır, bir daha da kesmez. Gerçek adı Ahmet Bedevi, nüfus kaydındaki adı ise Ahmeddin Carlak'tır. Tarzan, adını da benimsemiştir. Örneğin şu şiiri kaleme almıştır:

**Hür başım pek yalçın
dağlarda diktir**

**Damarlarım şimşek
ve kalbim çeliktir**

**Tutsam kolum yaylardan
daha çeviktir**

**Bana Türk ilinin
Tarzanı derler**

Tanıtım merkezindeki panoda Mustafa Pala şöyle tanımlar Tarzan'ı:

Ben Ahmet Bedevi, siz benim 1963 de öldüğümü mü sanıyorsunuz?

Oysa ben ağacın yeşilinde, kuşun kanadında

Çocukların yüreğinde, Spil'in doruğunda yaşıyorum şimdi

Ben Manisa Tarzan'ı Ahmet bedevi

Ağaç dikin, çiçek dikin, yeşili sevin benim gibi

1899 yılında Osmanlı toprağı Bağdat Samara'da dünyaya gelir ve 31 Mayıs 1963 tarihinde vefat

eder. Cenazesi görkemli bir törenle Çatal semtindeki mezarlığa defnedilir. Aslında vasiyeti Topkale deki kulübesinin yanına gömülmektir ama bu isteği gerçekleşmez.

Mezarında Anma Töreni,
Yıllar Geçtikçe Unutuluyor

Ölüm tarihi olan 31 Mayıs günlerinde bir grup insan tarafından anılması bence yeterli değil. Farklı zamanlarda da çeşitli etkinliklerle anılması ve tanıtılması gerekir. Manisa halkının ne kadarının Tarzan'ı tanıdığından veya özelliklerini öğrendiğinden emin değilim. Fotoğraftaki son anma törenindeki katılımcı sayısından da görüleceği üzere, Tarzan'ın anısı gittikçe unutulmaya yüz tutmuş. Günümüz Türkiye'sine her bakımdan örnek olacak bu şahsiyetin bırakın unutulmayı her yıl daha büyük kalabalıklarla anılması gerekir. Bunun için ildeki yetkili ve sorumluların gereken çabayı göstermeleri gerekir. Kentin ve ilin çeşitli yerlerindeki park veya

alanlarında büst ve heykelleri var ama bu heykel ve büstlerin kaidesinde Tarzan'a ait olduğunu gösteren hiçbir yazı veya açıklama yok, bence bu önemli bir eksiklik. Kente gelen yabancılar veya genç nesil büst ve heykellerin kime ait olduğunu nasıl öğrenecek?

Sayın Metin Erdoğan'ın kitabında yer alan bu dört örnek çevreci insanın yaşamı ve yaptıkları Milli Eğitim müfredatlarına girmeli, öğrencilere örnek olmalıdır. Bu örnek çevrecileri bizlere tanıttığı ve uluslararası camia da da tanıtma gayreti gösterdiği için sayın Erdoğan'a sonsuz teşekkürler.

Ahmet Bedevi'yi saygı ve minnetle anıyorum. Mekânı cennet, yaptıkları bizlere örnek olsun.

Kaynaklar

Erdoğan, M. 2018 DÖRT EFSANE ÇEVRECİ: Mustafa Kemal Atatürk, Manisa Tarzanı,, Halikarnas Balıkçısı, Hayrettin Karaca, Cenova Yayıncılık, İstanbul.

<https://dogayakacis.com/2014/07/01/manisa-tarzani-ahmet-bedevi-2/>

<https://tr.foursquare.com/v/tarihi-k%C4%B1r-kahvesi/4e49194bd22d12b08be310aa/photos>

<https://www.cnnturk.com/yerel-haberler/manisa/manisa-tarzani-mezari-basinda-anildi-1002825>

Kimliksiz Heykeller

SAMSUN TEMSİLCİLİĞİNİN EKOTURİZM ETKİNLİĞİ

Hasan BULDU
TOD Samsun Temsilciliği

Türkiye Ormancılar Derneği Samsun Temsilciliği Samsun Belediye Orta Okulu öğrencileri ile 24.10.2019 tarihinde Ekoturizm etkinliği düzenlemiştir. 6/C sınıfı öğrencilerinden oluşan 27 öğrenci, Sınıf Öğretmeni Güzin YILMAZ, Okul Aile Birliği Başkanı Ümit DEMİRTAŞ etkinliğe katılmıştır. Etkinliği Samsun Temsilcisi Hasan BULDU ve dernek üyemiz Tunay IRMAK organize etmişlerdir. Belediye Ortaokulu Müdürü Mustafa ŞENER Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinleri alarak ve okul organizasyonunu yaparak etkinliğin gerçekleşmesine katkı sağlamıştır.

Etkinlikle hedef kitlemiz olan okul çağındaki bireylerde farkındalık oluşturarak ve orman hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır. Hasan BULDU tarafından öğrencilere orman nedir, ormancı kime denir, ağaçlık alan nedir, orman ve ağaçlık alan farkı nelerdir, ormanın faydaları nelerdir, konularında bilgi verilmiştir. Gerek öğrenciler gerekse sınıf öğretmeni etkinlikten memnun olarak ayrılmışlardır.

Kaz Dağları

Kazdağları
Bire Kazdağları
Bu zulmü unutma
Yaz tarihine
İçtiğin ağları

Homeros'u yazdın
Zeus'la Hera'nın aşkını
Hera'nın Zeus'a karşı kalles ihanetini yazdın
Bunu da yaz
Bu en kalles ihaneti de yaz

Ey Sarıkız Sarıkız
Yazgısı Afrika'dan da kara kız
Kavurmacık Köylülerinin karalamalarını unut
Kinini unut
Ahın tuttu
Kavurmacık Köyü haritadan silindi
Şimdi ormanların kıyıda
Toprakların çılçıplak
Üşüyorlar
Unutma yaban ellerinin madencilerini
Unutma yabandan da yaban yerli işbirlikçilerini
Altın avcılarını unutma
Bunları da kov yurdundan

Kazdağları
Yürü bire Kazdağları
Tozlaşan çiçeklerin
Ötüşen böceklerin
Aşk erbabı kumrular gibi sevişen
Doğadaki tüm canlıların ölüyor
Öldürülüyor
Ölü bir dünya için
Bunu unutma
Bire Kazdağları
Bire bol pınarlı vahşi hayvanlar anası
Tanrılar Dağı
Silkelen kalk ayağa
Yalnız değilsin kıyıda
Yaban ellerinin
Yerli işbirlikçilerinin
Yiyici işbirlikçilerinin paylaşımında
Kıyımlar yaygınlaştı
Kıyımlar her alanda
Günübirlikleştirdi olağanlaştı

Yalnız değilsin
Nice altuncılar var madenciler var

Bergamalarda
Çaldağlarında
Nice kefenciler var
Doğaya kefen biçiyorlar
Salda Gölü'nde Uzungöl'de HES'lerde
Nükleerciler var Akkuyu'da Sinop'ta

Yalnız değilsin
İhmallerde ihanetlerde
Doyumsuzların cankırımında
Yalnız değilsin
İşlenen cinayetlerde
Ormanlar alev alev
Keklikler üveyikler
Karacalar geyikler
Kavur kavur kavruluyor dört bir yanda
Bir amansız yangında
Toplu kıyımlardayız
Dar zamanda bir amansız dardayız

Kazdağları
Kaldır başını
Dikleş bire Kazdağları
Davanda da yalnız değilsin
Nice yoldaşların
Yandaşların
Nice gönüldeşlerin var arkanda

Birleş bire Kazdağları
Kardeşlikle kandaşlıkla
Barışla sevgiyle aşk ve arkadaşlıkla
Şarkılarla türkülerle toplanın
Otu çöpü
Kurdu kuşu
İnsanı hayvanı
Yeniden doğun yeni dünyaya

Hey! Kazdağları
Dinlerin Kutsal İda'sı
Döl yatağı sevdaların
Mitos aşkların anası
Söylencelerin yaşasın
Yaşansın koynunda kucağında
Zeuslarla Heralarla
Parislerle Helenlerle

Yeni aşklar
Yeni aşklar yeşersin bağrında
Bağrını bağrına sürenlerle
Bizden olsun
Döndülerle Duranlarla
Göykızlarla Göyhanlarla
Diren bire Kazdağları
Dayan bire Kazdağları

ELLİ YIL SONRA YENİDEN

M. Salih KOÇ - Orman Yüksek Mühendisi

Niyetimi yakınlarıma açtığımda, değer verdiğim eski bir dost “Gitme, sonra sükûtu hayale uğrar, çok üzülürsün.” demişti. Ben de böyle bir sonuçtan korkmadım değil aslında. Ancak kendimi teselli ettim ve “Git Salih, hiç beklenin olmazsa hayal kırıklığın da olmaz.” dedim ve yola çıktım, yaklaşık 50 yıl önce genç bir bölge şefi olarak görev yaptığım Araç ve Daday’a doğru.

Lise sıralarında başlayan dostluğumuz üniversite yıllarında da devam etmiş, daha sonra aynı işletmenin mücavir iki bölge şefi olarak sürmüştü. (Araç Orman İşletmesi’nde ben Dereyayla bölge şefiydim, o Soğucanova bölge şefiydi) Tam 48 yıldır görüşemediğim Aydın Kümbetli’yi bularak başladım işe. Zira biliyordum ki benim yolda izde kahramı ancak o çeker. Bilmeyenler için söylemeliyim son iki yıldır ancak baston kullanarak yürüyebiliyorum. (Ona da yürümek denirse.)

Ankara-Kızılcahamam – Çerkeş - Kurşunlu üzerinden Boyalı’ya, oradan Sümenler köyü, Susuz Yaylası üzerinden Hamaz Sırtı’na, Cıkla Suyu’ndan Sıragözü Yaylasına ulaştık. Burada biri olumlu, biri de olumsuz iki durumla karşılaştık. Boyalı’ya 15 km kalınca internet ve cep telefonları Abay Suyu’na kadar çekmez oldular. Hem de bu devirde, hayret ki ne hayret! Olumlu du-

ruma gelince ise bundan elli yıl öncesini bilen biri olarak orman varlığının çok artmış olduğunu gözlemledim. Ama denebilir ki Dereyayla bölgesinde zaten ne zaman orman varlığı az idi ki.

O yıllarda damga ekibimde 17-18 yaşlarında sempatik bir genç vardı, tecrübesiz, sözünü esirgemeyen, riya ile henüz tanışmamış bir genç. Adı Fehmi, ben ona diplomasız mühendis derdim. Geldiğimi duyunca görmeye gelmiş, kucaklaştık. Ancak biraz sonra “şefim yahu senin adın neydi” demez mi? Ne de olsa o da yetmişine merdiven dayamış.

Esas cümbüş ertesi gün koptu. Karkalmaz üzerinden Daday’a geçtik. Aman tanrım! Böyle bir şey olamaz. Ben şahsen Karkalmaz ormanlarını bilirim. Rahmetli Hasan Bey’in (Aytaç) daveti üzerine günlerce damga yapmaya gitmişliğim vardır. Kalın çaplı, çok yaşlı, son derece seyrek dağılımda karaçamlar, altta da yabanlaştırmış, yer yer çalılarla kaplı, geniş alanlar. O zamanlar -doğru veya yanlış bunu bilmiyorum- Karabük’ün Karkalmaz ormanları sayesinde inşa edildiğini söylerler, bu ormanlardaki tahribatı böyle izah ederlerdi. Oradan Daday tarafına geçtiğimizde benim eski bölgem, Akılçalman Koldanderesi Serisi başladı. Dünkü gibi gözümün önündedir. Arada çok fazla açıklık olmasa da içinde tek tük

ince çaplı karaçam bulunan, bozuk baltalık mahiyetinde ormanlardı.

Sıkı durun, duyduklarınıza inanamayacaksınız, gerek Karkalmaz ve gerekse Daday tarafı tam bir orman denizi. Büyük çoğunluğu genç meşcerelerden oluşuyor. Tam kapalı, hatta yer yer girift kapalı ve de çok sıhhatli bir ibreli orman denizi. Orman varlığı müthiş çoğalmış. Koruma problemi kalmamış. Çünkü orman içi köyler tamamen boşalmış, şehirlere göç etmişler. Bizim dönemimizdeki mevcut problemler kalmamış, tam tersine başka sorunlar oluşmuş. Örneğin bizim dönemimizde iş az, çalışmak isteyen fazla idi. En büyük problemimiz az olan işi, aylarca bu günü bekleyen orman köylüsüne adil bir şekilde dağıtabilmek idi. Şimdi ise gördüğüm kadarı ile iş çok, çalışacak kişi kalmamış.

O yıllarda hayal kurar, orman içi köylülerinin doğru dürüst tarım yapacağı bir yerlere nakledildiğini düşünürdüm. Çok açık olarak görülüyordu ki orman içine yerleşmiş 10-15 haneli bir mahalle dahi binlerce hektar genişliğinde ormanı (bozuk koru + açıklık alan) haline getirebiliyor ve siz buna karşı bir şey yapamıyordunuz. Esasen köyün akıllı insanları köyü birer birer terk ediyor, geride çok zeki olmayanlar kalıyordu. Benim hayalim bu süre-

cin hızlanması, devlet desteği ve katkısı ile bu doğal gidişin bir an önce gerçekleşmesi idi.

Değerli dostlar, o hayal gerçekleşmiş ve neticede orman varlığında müthiş bir artış olmuş. Ben o yıllarda doğacak işgücü açığını kapatabilmek için sigortalı, daimi işçi kadroları (aynen bir fabrika işçisi gibi) ihdas etmek gerektiğini düşünürdüm. (Ormanda çalışan işçilerle SSK'nın ilgilenmesi 1976 yılında başlamıştır) O zamanlar çok sevdiğim tabir ile "Orman işçiliği pazar harçlığı için değil ekmek parası için yapılmalıdır." sözünü pek sık tekrarlardım.

Orman içi köyler tamamen olmasa da büyük ölçüde boşalmış. Koruma problemi kalmamış. Meslektaşlarımız üretim işçisi açığını dikiliden satış yöntemi ile çözmeye çalışıyorlar. Ancak genç ormanların bakıma şiddetle ihtiyacı var. Yapılacak kesimler sonucunda çok büyük oranda kâğıtlık odun, maden direği ve ince çaplı tomruk elde edilebilir. Temiz bir işletmecilik yapmak için eski usulde kesim yapmak gerektiğini düşünüyorum. Hatta koruma problemi de kalmadığına göre hiç dikili ağaç damgası yapmadan teknik eleman veya iyi yetiştirilmiş memur veya işçi (Bu ahvalde sıkıca denetim şarttır.) arkasına alacağı bir veya iki motorlu testere ile şunu kes, şunu da kes diyerek ağaçlar devrilmelidir. Dikili ağaç damgası kesim yüzeylerine tatbik edilmelidir. Hemen arkasından kesilen ağaçların piyasa isteklerine uygun şekilde boylama yapılıp kabukları da soyularak ormandan çıkarılması gerekir.

Bugün şahsen ben yeniden işletme şefi olsam bu düşündüklerimi yapabilir miydim? Sembolik mahiyette evet yapardım, fakat geniş sahalarda hayır yapamazdım. 30-40 bin hektar büyüklüğünde bir bölgede kim bunu nasıl başarabilir ki. Çok şükür OGM bu durumu fark etmiş durumda. Örneğin, Daday Orman İşletmesi bizim dönemimizde Fidanlık hariç 4 bölge idi, şu anda 7 bölge olmuş. Bu yeter mi, hayır yetmez! Nitekim aldığımız duyumlara göre kuruluş işlemleri tamamlanmış ve 14 bölge oluyormuş. Peki, bu on dört bölge açılrsa, şefleri atansa entansif bir işletmecilik yapılabilir mi? Çok zor ama buna da şükür demeliyiz. Esasen Avrupa standartları açısından meseleye bakıldığında (Bizim sevinçle karşılamamıza rağmen.) durumun hiç de iç açıcı olmadığı görülebilir. Avrupa ormancılığı derken, biz ormancılar Alman ormancılığını kastederiz. Çünkü Gazi Mustafa Kemal, 1930'lu yılların ikinci yarısında Hitler'in faşizminden kaçan çok değerli bilim adamlarının Türkiye'ye gelmesini sağlamış, adeta bilimin temelleri onlarla atılmış, İ.Ü. onların sayesinde üniversite hüviyetini kazanmış, İ.Ü. Orman Fakültesi de bundan nasibini almış, ormancılığımızın temelleri atılmıştır. (Şahsen bu hocaların son demleri de olsa, onları tanımak, onlardan ders almak şansına erişmiş biriyim.) Almanya'da bildiğim kadıyla bir şefliğin ortalama büyüklüğü bin ha. olup onunda büyük çoğunluğu özel ormandır.

Daday'da kaldığım bir gün içinde genç orman mühendislerini

de tanıma fırsatım oldu. Hizmet aşkı ile dolu olarak, imkânları sonuna kadar zorlayarak çırpınan başta İşletme Müdürü Levent Teroğlu, Müdür yardımcısı Beytullah Çiftçi, Sarıçam İşletme Şefi İbrahim Çağatay, Ballıdağ İşletme Şefi İsmail Pulatkan yeniden umutlanmamı sağladılar. Bir an evvel OGM'nin mühendis kadrosuna geçmek, ormancılığa hizmet vermek için heyecanla bekleyen başta Ebru Bal kızım olmak üzere İlçin, Merve, Özge, Arzu, Esra kızlarımı da tanıdığım için çok mutlu oldum. Onları 3-4 bin ha.lık bölgelerinde, orman içinde başlarında baretleri, üstlerinde tulumları ile çalışırken gözümün önüne getirdim. Çok heyecanlandım. Şunu da gözlemledim ki bir yanda ormanlar, bilhassa genç meşcereler, bir an evvel teknik müdahale beklerken diğer yanda hizmet heyecanı ile bekleyen bu genç ormancılar. Tabir-i caizse hasta can çekişiyor onu tedavi edecek doktor da heyecanla kurtarmayı bekliyorlarken acaba bunlar neden buluşturulmaz ki. Ah bir de bu emri verecek makam işin ciddiyetini bir kavramış olsa işte o zaman genç arkadaşların heyecanı çalışmalara sirayet edecek ve de ormanlarımız bilinçli bakım müdahalelerine kavuşacak. Bu genç arkadaşlarımızın hizmet heyecanı beni de heyecanlandırdı. Ve emin olun yarınlara umutla bakmamı sağladılar. Çok sağ olun gençler, sizleri tanıdığım için çok mutlu oldum.

Bu genç arkadaşlarıma yüz yüze iken söyleyemediklerimi şimdi söylemek istiyorum. (Bilmeyenler için söylemeliyim, Parkinson rahatsızlığımdan ötürü

- 1- Hasan Aytaç - Karkalmaz B. Şefi
- 2- Hamdi Oktay - Gölcük B. Şefi
- 3- Abdullah Cavga - Top. Muh. Grup M
- 4-
- 5- Salih Koç - Dereyayla B. Şefi
- 6- Hasan Bostancı
- 7-
- 8- Reyham Tükel - Araç O.İ.M
- 9- Muhtemelen - Boyabat Or. İş. Müd.

- 10- Recep Başaklı - B. Şefi Refiki
- 11- Rasim Bolca - Kastamonu Or. Böl. Başmüdürü
- 12- Muhtemelen Kemal Balkay-Ayancık Or. İş. Müd.
- 13- Orhan Mert Taşköprü - Or. İş. Müd.
- 14- Dr. Hasan Selçuk - Genel Müd. Müş)
- 15- Necmettin Aker - Samatlar Orm. İşl. Müd.
- 16- Muhtemelen Cemil Kulein - Küre İşl. Müd.
- 17-

konuşma güçlüğü yaşıyorum. Daha doğrusu ben bülbüller gibi şakıyorum (!) ama dinleyenler anlama güçlüğü çekiyorlar) Biz ormancılar çok tutucuyuz. O bakımdan hep hafif şiddette (mutedil) müdahale tavsiye ederiz. Hatta buna bir darbe mesel de uydurmuşuz; “mutedil ama sık sık” Hayır arkadaş, hiç gerçekçi değil. Bir kere sık sık derken kendimizi kandırmaya başlıyoruz. Bu kadar yoğun iş hacmi içerisinde hangi şef bırakın sık sık aynı sahaya girmeyi bir girdiği yere bir daha girebilecek? Hani gerçek olsa fena da olmaz. Oyalanmış oluruz, ne tatlı bir uğraşı olurdu değil mi?

Bununla ilgili bir anımı anlatmak istiyorum. 1970 yılının sonbaharında, Kastamonu Orman Bölge Müdürü Rasim Bolca, Araç Orman işletme Müdürü rahmetli Reyhan Tükel, benden Kastamonu Bölge Müdürlüğü teknik elemanlarının katılacağı silvikültür tatbikatı için çalışma yapmamı istediler. Ben de Hamaz sırtında (şu anda bölme numarasını hatırlamıyorum, Cıkla Suyunu yukarı doğru çıktuktan sonra yol doğal olarak sola (Batıya) doğru kıvrılır ya siz onun tam tersine sağa (doğuya) dönünüz. Orada yol filan ne gzer sakın demeyin. Çok kötü bir sırt yolu olup sırf bu tatbikat

amacıyla ben yaptırmıştım. Sadece 300 bilemediniz 400 metre ileride tam sırtın üzerinde 50 metre x 50 metre = çeyrek hektar genişliğinde 4 adet deneme sahasında çalışma yapmıştım. El değmemiş, tamamen bakir saha ve sırt üzerinde (rüzgâra açık) bu alanı seçmiştim.

Bu tatbikata ait elimde hiçbir rakam yok. Ancak bu tatbikatta çekilmiş bir fotoğrafı arşivimde buldum. 4 ve 14 numarayla işaretlenen kişileri anımsayamadım. Bu insanlardan özür diliyorum (Bu isimlendirmeyi 50 yıl sonra yaptığımı ve seksenine merdiven dayamış olduğumu

hesaba katmanızı rica ediyorum. Aslında yaşlanmanın bir avantajı da bu galiba, sıkıştığın yerde kabahati hemen yaşının üzerine yık ve kurtul).

Bir de şu bilgiyi vereyim. Tatbikattan 15-20 gün önce bu bölmenin dikili ağaç damgasını ben yapmışım. Bu bir hektarlık alanda sadece bir ağaç damgalamışım. Bunu entansif ormancılık nedir iyice anlaşılması için açıklamak lüzumunu hissettim. Hemen aklınıza gelmesi muhtemel "iki sözünün biri entansif ormancılık oluyor, yap kardeşim elinden tutan mı var?" sözlerini duyar gibiyim.

O zaman bölgede 22000 ha.1 ormanlık alan olmak üzere toplam alanımız 30 000 ha. Civarında idi(aklımda kaldığı kadarıyla söylüyorum, yanlış söylersem affola). Ayrıca 15 civarında köy var. Koruma problemi var. Diyelim ki her şeye rağmen ben tatbikatta kestirdiğim ağaçları damgaladım. Kim kesecek o ağaçları? Şu kadarını söylemeliyim ki ben Dereyayla Bölge Şefi olarak yılda 100 günün üzerinde dikili damga yapıyordum. Eğer damgayı böyle yaparsam bana yılda 1500 gün lazım olurdu, hem de kestiremeyeceğim veya çok zor üretime verebileceğim sahada oylanarak.

Şimdi gelelim 4 adet parsel üzerinde yaptığım işlemlere.

1. Parsel üzerinde hiçbir çalışma yapılmamış olup müşir saha olarak bırakılmıştır.

2. Parselde mevcut ağaçlardan sadece 4. ve 5. sınıf ağaçlarla (ölmüş veya ölmek üzere olan

ağaçlar) çok sıkışık (2/A) ve hasatlıklı (2/E) fertler kesilmiş olup kapallık 0,9 un altına düşürülmüştür. (mutedil ferahlandırma).

3. Parselde ise kapallığı % 80 seviyesinin altına indirmemek kaydıyla 3. Sınıf (meşcerenin üst tabakasına iştirak etmemekle beraber tepeleri tamamen siperlenmemiş fertler) ile 2/A, 2/B (azman nitelikliler), 2/C (çatal gövdeliler), 2/D (kırbaçlı-yıcılar-bir başka ifade ile bayrak teşekkülatı yapan fertler) ve 2/E tipi fertler sahadan uzaklaştırılmışlardır (orta şiddette ferahlandırma).

4. Parselde ise 3. parselde sayılan ağaç tipleri kesilmiş. Ancak bu defa kapallık % 60 seviyelerine indirilmiştir (şiddetli ferahlandırma).

O zamanki takdim konuşmamı hatırlıyorum da hektardaki mevcut ağaç sayısı, her üç parselde kesilen ve kalan ağaç sayıları, hektardaki serveti kesilen ve kalan ağaç servetleri uzun uzun anlatılmış ve grafikleri çıkartılmıştı. Bölge Müdürlüğü-müzün yetkilileri ve silvikültür uzmanları çalışmayı övmüş, ancak o zamanın genç bölge şeflerine 3. parseli tavsiye etmişlerdi. 2. Parsel için hiç unutmam ölüleri gömmek tabirini kullanmışlardı, 4. parsel için de sakın ha yapmayın, kötü bir örnek demişlerdi.

Sonra aradan on yıl geçmişti. Ben o yıllarda Torul Orman İşletme Müdürü idim. Normal teftiş için bir müfettiş gelmişti, bir sohbet esnasında Araç İşletmesi'nden geldiğini öğrenince

eski Dereyayla Bölge Şefi olduğumu söyledim. Bana hemen yukarıda anlatmaya çalıştığım araştırmadan bahsetti. Kulağı-mı dört açtım, dinlemeye başladım. Hani hepimizin beğendiği orta şiddette ferahlandırma vardı ya, müşir saha ve mutedil ferahlandırmayla karışmış, ayırt etmek imkânsız demişti. Sakın ha diye sıkı sıkı tembih edilen şiddetli ferahlandırma alanının ise tamamen kalın çaplı şahane bir orman olduğunu hayretle ve gururla dinlemiştim. Ben o müfettişi çok sevmişim. Silvikültüre meraklı bir ormancıydı. Ne yazık ki ismini unuttum. Ben bu seyahatimde bu sahayı bulamadım. Sorduğum kişiler o sahanın diğer ormana tamamen karıştığını söylediler.

Bunları genç arkadaşlara anlatmaktaki amacım şudur: Sakın elinizi korkak alıştırmayın. Hata yapmaktan da korkmayın. Doğa her türlü hatamızı tamir etmeye hazırdır. Yeter ki onun dengesini bozmayalım, dış etkenlerden, yani insanlardan koruyalım.

Netice olarak bir takım kaygılarla yüklü olarak çıktığım, yaklaşık 50 yıl önce genç bir Orman Mühendisi olarak çalıştığım yerlere yaptığım, yolculuk büyük bir memnuniyetle sonlanmıştı. Gördüklerim ve yaşadıklarım-dan son derece hoşnut kaldım. Yukarıda isimlerini saydığım çok değerli genç arkadaşlarıma, yolculuk boyunca beni sabırla kollayan ve koruyan Or. Yük. Mühendisi Aydın Kümbetli'ye çok teşekkür ederim.

15.07.19

Türkiye Ormancılığında Baltalık İşletmeciliği ve Ağaçlandırma Faaliyetlerinin Sosyoekonomik, Enerji, Ekoloji, Biyokütle Üretimi Açısından Değerlendirilerek Öncelik Sıralarının Tespiti Üzerine Bir İnceleme

Turgut ÇELİKKOL - Or. Yük. Müh.

Ülkemizde ormanların tümüne yakınının mülkiyeti devlete ait olmasına rağmen bu alanlar üzerinde çifte kullanım mevzu bahisdir.

Dünyada sanayinin gelişmesi ile birlikte orman ve orman ürünlerine olan ihtiyaç çeşitlenerek çoğalmaktadır. 21. Yüzyılda ormanlar ve ürünlerinin de petrol ve gıda maddeleri gibi stratejik hammadde olacağını kolayca söyleyebiliriz. Ayrıca ormanların iklim ve suyun regülatörü olduğu, oksijen ve organik hammadde üretiminden diğer tabi ürünlere kadar çok çeşitli ürün verdiği tüm ülkelerce anlaşıldığından, araştırmalar orman kaynaklarının optimal kullanılmasına yönelmiştir. Bu yeni yönelişler sayesinde ormanlar ile kırsal ekonomi arasında geniş bağlar kurulmuş, maki ve orman artıklarından gübre elde edilmesinden petrol fiyatının artması ve tükenmeye yüz tutması ile odun parçacıklarından gaz elde edilerek elektrik jeneratörlerinde kullanılması, enerji üretimi, hayvan yemi, protein elde etmek alanlarında yeni teknolojiler geliştirildiği ve yakında geniş şekilde uygulamasının görüleceği söylenebilir. Bunlara ilaveten odun sanayinin (bağıt - selüloz - sunta - kontrplak - kereste - mobilya - parke - kimya) önemi bilinmektedir. Bütün

bunlara rağmen dünyada ormanlar azalmaktadır.

Yurdumuzda ise, 1993 - 2003 döneminden itibaren odun üretiminin tüketime yetmeyeceği, 1.400 milyon dolarlık ithalata ihtiyaç olacağı hesaplanmaktadır. O halde tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de odun kullanım alanında binalardaki ısı yalıtımından orman sanayinde entegrasyona gidilmemesinden doğan israfı önleyen tedbirlerden sonra mevcut ormanların geliştirilmesi, gençleştirilmesi ve yeniden orman yetiştirme üzerinde önemle durmak gerekir.

Yurdumuzda ormanlarımızın geliştirilmesi ve ağaçlandırma planları ile kırsal nüfus arasındaki ilişkiler özel dikkate layıktır. Orman içi civarında 10 milyona yakın geliri düşük vatandaşımız yaşamaktadır. Bunların tarım ve hayvancılığa - otlatmaya dayalı geçimleri çoğu kez orman ağaçlandırma ve gençleştirme planları ile uyusmamaktadır.

Teknik elemanlarımızın çoğunun ağaçlandırma olayına yalnız teknik açıdan bakmala-

rı, sosyal ve ekonomik yönden geniş kapsamlı değerlendirme yapma eğiliminde olmamaları nedeniyle de kırsal nüfus ile ormancılık gençleştirme çalışmaları uyumsuzluğu daha da büyümektedir. Projelerin uygulanmaması, yarım kalması, istikbalinin tehlikeye düşmesi yüzünden de telafisi zor zaman, emek, kapital kaynaklarımızın israf olmasına neden olunmaktadır. Diyebiliriz ki teknik elemanlarımızın büyük çoğunluğu, çalışmalarını temel kabul edip diğer kırsal alan çalışmalarını ormancılık çalışmalarını gerçekleştirmek için araç görmekte ve faydalanmaktadır. Böyle bir düşünce tarzı, tüm alt yapı hizmetleri kırsal alanlara götürülmüş geniş kapsamlı, disiplinleri arası projelendirebilme imkânı olan ülkeler için geçerli olabilir. Bugünkü planlama anlayışına göre kırsal alanlarda uygulanan projeler için kırsal alanların kaldırılması temel amaç olup, diğer tüm çalışmalar ormancılık çalışmaları da dâhil bu amaca ulaşmak için bir araçtır.

Son yıllara kadar toprakların kullanılması bazı problemlere

çare bulmak için tek yönlü değerlendiriliyor, kısa vadeli perspektifler içeriyor, çevrelerin kolay sunileşmesine yarayan büyük yatırım gerektiriyordu ve o çevreye yatırımı veren bölgelere göre planlıyordu. Buna karşı bugün bir planlamada uzun perspektifle özellikle kırsal toplulukların uygulayabileceği ve bunların temel ihtiyaçlarını dikkate alan, tabi ekolojik dengeyi koruyan ve artıkları tesirli bir şekilde kullanarak şimdiki ve gelecekteki insanlar arasında bağ kuran bir planlama anlayışını kapsamı mevzubahistir.

Kırsal alanların zayıf ve karmaşık yapısı ve hızlı nüfus artışı ile kırsal göç olayının ülke içinde çözümü güç problemler yarattığı ve kırsal alanların marjinal duruma düşerek çölleşmesi (insan erozyonuna uğraması) milli ekonomi yönünden büyük kayıptır. Üstelik göçen nüfus da şehirde problemler yaratır. Bugün ileri dediğimiz ülkeler artık ülke nüfusunun dengeli dağılımı ile kırsal alanların tekrar aktif hale getirilmesi, yani oralara insanların yerleştirilmesi problemlerini çözmekle meşguldürler. Biz ise yapacağımız çalışmalarda yerel ihtiyaçları, iş gücü kullanımı ile teknoloji seçiminde ülke imkânlarını dikkate alarak, realist uygulanabilir projeler geliştirmeliyiz (Teknik- ekonomik ve sosyal kültürel yönü)

Çeşitli meslek gruplarınca hazırlanan, kırsal alandakilerce benimsenen ve devletçe desteklenen projeler hazırlayamaz ve uygulayamazsak yapacağımız her işte kırsal göçü teşvik etmiş oluruz. Bugün bazı ülkelerin

düştüğü duruma düşeriz. Buna ilaveten hazırlanan projeler de neticeye ulaşamaz.

Ülkemizde ormanların tümüne yakınının mülkiyeti devlete ait olmasına rağmen bu alanlar üzerinde çifte kullanım mevzubahistir. Yani köylüler istedikleri yer ve zamanda bu alanlar üzerinde otlatma, ihtiyaç temini ve diğer faydalanma haklarına sahiptirler.

Ayrıca yazıda sözü edilen planlama anlayışı ile çalışmalarımızı bağdaştırmak güçtür, tanım düzenlenmesine ihtiyaç olduğu açıktır.

Ancak ülkemizdeki mevcut durumda ağaçlandırma çalışmaları ile kırsal alanlarda oturanlar arasındaki ihtilafları azaltıcı yumuşak, kırsal alanların kalkınmasına yardım eden bazı tedbirlerin alınmayacağı anlamına gelmez. Ağaçlandırma çalışmalarında rantabilite hesapları yapılırken döviz açığı göz önünde tutularak, üretim için sarf edilecek ithal malları ve bunların kullanacağı fosil enerji açısından etüdü ve milli seviyedeki planlamanın yerel ihtiyaçları dikkate alamamasından doğacak problemleri azaltıcı ve çözümü kolaylaştırıcı ve ilgili ağaçlandırmaların yangına hassasiyetini azaltan etkisi olan ve enerji yönünden yapılması kaçınılmaz olan plantasyon sıraları arasına ilk beş yıl için baklagiller, yem bitkileri ekerek projelerin kırsal kalkınma projelerine entegrasyonu ve plantasyonların gübrelenmesinin bedava temini yolları düşünülebilir. Baklagiller havanın azotunu alıp toprağa vermektedir. Bu sayede

gübrelenen plantasyonların hızlı büyümesi ile yem istihsalı yapılabilir.

Ülkemizde ormanların işletilmesinde ve ağaçlandırma çalışmalarında üretilen ve üretime harcanan malların kalori değerlerine göre enerji yönünden hesabı bozuk sahalarda yapılacak işlerin önceliği hakkında fikir verilebileceğini düşünerek enerji hesaplanması çalışmalarını derlemeye çalıştım. Buna göre,

ORMANCILIK ÇALIŞMALARININ ENERJİ VE ÇEŞİTLİ YÖNLERDEN İNCELENMESİ

Marmara Bölgemizdeki Ormancılık Çalışmalarının Değerlendirilmesi,

Kocaeli Bölgesinde yapılan işlerin enerji yönünden analizi için meteorolojik tespitlerden ve araştırmalardan yararlanabiliriz. Bölgede günde 6,13 güneşlenme saati olduğu, vejetasyon devresindeki (+8°C üzerindeki) günler sayısının 270 olduğu, Ocak ve Şubat ayları hariç 10 ayda toplara 2460 güneşlenme saati olduğu, topraktaki rutubet noksanlığı nedeniyle Temmuz-Ağustos aylarında ısıнын müsait olmasına rağmen bitkilerin buharlaşma yapmayıp artımdan duracağı, bu iki ayda vejetasyon mevsimi içindeki toplam güneşlenme saatinden yararlanma çarelerinin araştırılmasının önem arz ettiği (sulama ve topraktaki rutubeti muhafaza edici tedbirler araştırılmalıdır. Bu hesaplamalarda toprağın yeteri kadar gıda maddesi ile doymun ve tüm alanın yeşil bitki ile kaplı olduğu kabul edilirse

mutedil bir iklimde doğrudan yeryüzüne ulaşan güneş enerjisi ısısı 5000 K.Cal/m² olduğu bunun bitkiler tarafından terlemek için ancak 1/2, 1/3'ünün alındığı düşünülürse günde 1700 K.Cal/m² güneş enerjisinin alınabildiği ortaya çıkar.

Bölgede yapılacak çalışmalar-daki önceliğin bulunmasındaki tabloların düzenlenmesinde:

A - Hızlı gelişen ibreli tür ağaçlandırmalarında idare müddeti 25 yıl alınmış ve tablolar 10-12-15-18-20 hektar/ m³/ yıl artımlara göre düzenlenmiştir.

B -Meşe baltalık işletmesinde idare müddeti 15 yıl olarak kabul edilerek yılda hektarda 510-15-20 ster artım olacağı, idare müddeti 20 yıl olarak alınan baltalık işletmesinde yıllık artımın hektarda 10-15-20-25 ster olacağı kabul edilmiştir.

C -Hızlı gelişen yapraklı tür ağaçlandırmalarında idare müddeti 10- 15 yıl alınmış ve her iki idare müddetinde de 25 m³/yıl artımın olacağı kabul edilmiştir.

D -Korunga ekiminde idare müddeti 5 yıl kabul edilmiş ve yılda 200 kg kuru ot elde edileceği hesaplanmıştır.

E -Bir kg odunun 4130 K.Cal. verdiği ve odunun iyi yandığında 1/2 kg Fuel- Oil “in verdiği enerjiyi vereceği, kavağın 0,400 gr cm³, meşenin 0.700 gr/cm³, *Pinus radiata*'nın 0.490 gr/cm³ yoğunlukta olduğu bilinmektedir.

F -Odun elde etmek için sarf edilecek makine enerjisi ithal enerji olarak kabul edildiği ve bunun hesaplanabileceği, sarf edilen enerjinin hesabında;

1. Uygulamanın tamamen iş gücü ile ekstansif olarak,
2. Yarı ekstansif olarak örtü temizliği ve toprak işleme makine gücü diğer işler iş gücü ile yapıldığı,
3. Tüm çalışmalarda makine gücü kullanılarak ekstansif uygulama yapıldığı kabul edilmiştir.

Bu çalışmalarda bir işçi gündeliği 500 TL. Fuel-Oil 40 TL/litre D.8 Dozer 5000 TL/Saat, Ford 5000 Traktör 1600 TL/Saat alınarak bütün bu hesaplamalar fosil enerjiye çevrilerek gerçekleştirilmiştir.

ORMANCILIK ÇALIŞMALARINI ÇEŞİTLİ YÖNLERDEN İNCELEYEN TABLOYA BAKILDIĞINDA,

A - Baltalık Çalışmaları;
(Meşe- Kestane -Kayın)

Güneş enerjisini miktar ve enerji olarak en iyi şekilde değerlendirdiği bu çalışmalar ekolojik bakımdan çevreye uyan, yapabilirlik ihtimali yüksek, büyük miktarda enerji girdisi istemeyen çalışmalardır. İbreli ağaçlandırmalara göre yaklaşık iki misli enerji üretilebiliyor.

B - H.G.İ.T. Ağaçlandırmaları;
Kısa idare müddetli, 18-20 m³/ha/yıl artım yapabilen ibreli tür ağaçlandırmalar, sarf edilen ve ithal edilen enerji yönünden ve yapılabilirlik ile ekolojik maliyet

yönünden iyice incelendikten sonra uygulanabilecek çalışmalardır.

C - H.G. Yan Tür
Ağaçlandırmalar:

Islak dere içine hızlı gelişen yapraklı ağaç dikimi her yönden uygun görülmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Bütün tabloları dikkatlice incelediğimizde yapılacak ormancılık çalışmalarının aşağıdaki konular üzerinde yoğunlaştırılmasının önemi tüm çıplaklığı ile ortaya çıkar,

1. Amenajman planında büyük bir kısmı ağaçlandırılacak alanlar tablosuna dâhil edilen tüm bozuk baltalıklarda veya bu alanların büyük bir kısmında ağaçlandırmadan hemen vazgeçilerek bu sahalarda baltalık imar çalışmalarına başlanmalıdır. Bütün dünyada enerji ormanları tesis edilirken ülkemizdeki tabii yetişen enerji ormanlarının verimli hale getirilmemesi hatta bozulması ile ibreli ormanlara tahvilinin hiçbir yönden izahı mümkün gözükmemektedir.

2. Ağaçlandırma çalışmaları özellikle bozuk koru ormanlarında yoğunlaştırılmalı. Saha temizliğinden elde edilen ürünlerle ağaçlandırma çalışmaları finanse edilmelidir. Diğer hızlı gelişen ibreli tür ağaçlandırma çalışmalarını daha ziyade erozyon tehlikesi, sosyal problemler ve projenin ekolojik uygunluğu dikkate alınarak maki alanlarına kaydırılmalıdır.

3. Antik çağlardan beri ormanların tahribi neticesinde ülkemizde hızla antropojen step bölgelerinin büyümekte olduğu, bu nedenle iklim, toprak ve su dengesinin bozularak yenilenemeyen kaynakların tahrip olduğu açıktır.

Bu nedenle erozyon kontrolü, mer'a ıslah çalışmalarına ağırlık verilmeli ve projelerin rantabiliteleri hesabında basit odun verimi temel alınmaktan vazgeçilerek ormanları hesaplanabilen ve hesaplanamayan büyük faydaları dikkate alınmalıdır. Bu tip çalışmaların eski düzeyine çıkarılması ve daha büyük yatırımlar yapılması gerekmektedir. Öncelikle

yerleşme merkezlerini ve büyük ovalarımızı tehdit eden sel ve taşkınlara karşı etkili çalışmaların öncelikle başlaması ile Devletçe yapılan büyük yatırımların, barajların, yolların, içme su tesislerinin havzalarında yapılacak bu tip koruyucu ve ilgili tesislerin verimini artıncı çalışmaların entegre olarak düşünülmesi ve kaynaklarının hazineden öncelikle karşılanması uygun olacaktır.

4. Orman içi ve civarı mer'a ıslah çalışmaları, kırsal alanda barınan geçimleri hayvancılığa dayalı çiftçilerimizin kalkındırılması ve bu çiftçilerin ormancılık çalışmaları ile olan ihtilaflarını azaltıcı

çalışmalar olarak kabul edilmeli, tabii temelden, ağaçlandırmaya istihisalden-korumaya kadar olan tüm çalışmalardan ayrı düşünülmemelidir. Bu nedenle mer'a ıslah çalışmalarına öncelik verilmesi yararlı olur.

SANATÇI ÜYEMİZDEN SERGİ

Üyemiz, Orman yüksek mühendisi İsmet Yücel İstanbul Üniversitesi Orman fakültesinden 1978 yılında mezun olduktan sonra, 39 yıllık meslek hayatı boyunca görev yaptığı yörelerde ormancılık faaliyetleri dışında bir sanatçı ruhu ile hobi olarak doğadan kimsenin dikkatini çekmeyen ve en büyük sanatçı doğanın oluşturduğu gizemli objeleri keşfederek toplamış, büyük bir sabır ve emekle bu objelerin doğal yapısını bozmadan ufak çaplı müdahaleler ile onların anlaşılır görünür ve sunulur hale getirmiştir.

Bu anlamda; doğada yok oluşunu bekleyen ağaç parçaları yüzlerce yıllık yaşamsal serüvenlerinden sonra hayata geri döndürülerek, 5- 1 Ekim 2019 tarihleri arasında Kadıköy Belediyesi Caddebostan Kültür Merkezi'nde DOĞADAN SANATA "Rekreasyon Ağaç Heykel Sergisi" teması ile sergilemiştir.

Eserlerini sanatseverler ile paylaşarak, anlamlarına değer kattığı inancı ile sanatseverleri, yüzlerce yıllık bir yolculuğun izini taşıyan bu bir doğa sanat etkinliğinde buluşturmuştur.

"Doğadan Sanata" sergi açılışı 5 Ekim 2019 günü, Prof. Dr. Melih Boydak, Prof. Dr. Kenan Ok ve TOD Marmara Şubesi ile sanatseverlerin katılımıyla açılmıştır.

Doğadan sanata sergisi meslektaşlarımız ve sanatseverlerin büyük ilgisiyle daha da anlam kazanmış olup, "Kadıköy Gazetesi" ve "Kitaptan Sanata" dergilerinde bu konuda olumlu röportaj ve bilgilendirmeler yapılmıştır. Bu ayrıca serginin

daha geniş kitlelerin haberdar edilmesi konusunda önemli katkılar sağlamıştır.

İsmet YÜCEL Giresun Şebinkarahisar ilçesinde 1955 yılında doğdu. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesinde orman yüksek mühendisi olarak 1978 yılında mezun olduktan sonra, Kastamonu, Adapazarı, Muğla, Giresun ve İç Anadolu Orman Bölge Müdürlüklerinde işletme şefliğinden bölge müdür yardımcılığına kadar farklı görevlerde bulunarak, 39 yıllık meslek hayatını Şubat 2017 tarihinde emekli olarak tamamladı. 1995 yılında seralarda Orman fidanı yetiştirme teknikleri konusunda Finlandiya, 1997 ve 2000 yıllarında Türkiye’de Kavakçılığın Geliştirilmesi Projesi ve Milli Parkların yönetimi ile ilgili İtalya’da eğitim programına katıldı. Merkezi Fransa’da bulunan Akdeniz Ormanları Derneği ile ormancılıkla ilgili yaptığı söyleşi Derneğin Avrupa’da yayın yapan dergisinde Ocak 1996 sayısında yayınlandı. Doğadaki canlı ve cansız varlıklar varlıklarının bir değeri ve anlamı olduğunu doğaya bu açıdan bakılması ve doğa ile dost olunmasının yolunun ise, yaşadığımız çevrenin ve kültürün korunması geliştirilmesi ve gelecek nesillere miras olarak bırakılması gerekliliğine inanıyor.

Doğadan Sanata “Rekreasyon Ağaç Heykel Sergisi” teması ile bugüne kadar 7 tane sergi açmıştır.

ENERJİ ORMANCILIĞINDA KULLANILAN TİTREK KAVAKTA (*Populus tremula* L.) ÜRETİM TEKNİKLERİ VE ISLAH ÇALIŞMALARI

Fikret ÇUVAÇ - TOD Denizli Temsilcisi

1-Giriş

Son yıllarda ülkemizde hızlı nüfus artışı ve teknolojiye bağlı olarak ortaya çıkan enerji ve artan odun hammaddesi bunalımına çözüm bulmak amacı ile ormanlardan aşırı derecede faydalanma yoluna gidilmektedir. Gelişmeler gelecekte hem ülkemizde hem de dünyada odun hammaddesi açığının daha da artacağını göstermekte ve nitelik ve nicelik bakımından yeni bazı odun hammaddesi kaynaklarının devreye sokulmasını gündeme getirmektedir. Bu kaynakların en başında gelen ağaçlandırma da hızlı büyüyen türlerdir.

Günümüzde bu türler ile yapılan endüstriyel plantasyonlardan büyük artımlar elde edilmektedir. **Ayrıca modern silvikültürel uygulamalar devreye sokulmalı ve amenajman planları tanzimi modernleştirilmeli ve enerji ormancılığı tesisleri hızla devreye sokulmalıdır.** Enerji ormancılığı tesisinde genellikle kavak ve söğüt türleri kullanılmaktadır. Ancak ülkemizde enerji ormanları tesisinde herhangi bir çalışma yapılmadığı için titrek kavakların da özellikleri izah edilememiştir. Titrek kavaklar karakavak ve balzam kavaklarının aksine iklim ve toprak istekleri yönünden

daha az istekli ve hastalıklara karşı daha mukavimdirler. Ayrıca orman ağacı da olan titrek kavaklar orman içi veya orman kenarında bulunan fakir topraklarda, enerji ormanı tesislerinde kullanılabilen ve tercih edilen bir kavak türüdür. İlk yaşlarda çok hızlı büyümektedir. Ayrıca çok kuvvetli kök ve kütük sürgünü verdiklerinden, enerji ormancılığı için aranan en önemli özelliği gösterirler. Almanya'da yapılan bir araştırmada 10 yılda hektarda 10 ton kuru biomas elde edilmiştir. Buna karşılık Avrupa titrek kavağı (*Populus tremula* L.) ile Amerikan Titrek kavağı (*Populus tremuloides*) hibritleri idare süreleri 10 yıldan 20 yıla yükseltildiklerinde artırımların çok daha fazla olduğu belirtilmektedir (Liesebach et. all. 2012). Şimşek (2016) 2.4 m³ taze odundan 1 ton kuru ağırlık elde edildiğini bildirmektedir. Bu durumda 10 yaşındaki bir enerji ormanında yılda hektarda 24 m³ lük bir artım elde edilmektedir. Bu bağlamda makalenin amacı, ülkemizde doğal yetişen ve enerji ormanı tesisine uygun olan titrek kavak ağacına dikkati çekmek ve konuyu tartışmaya açmaktır.

2-Doğal Yayılışı

Titrek kavaklar ülkemizde Batı Anadolu ve Karadeniz bölgele-

rinde çok iyi gelişme göstermekte olup, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'nun step bölgeleri dışında kalan tüm ormanlık bölgelerde yapraklı ve iğne yapraklı karışık ormanlarda kümeler veya gruplar halinde, yangın geçirmiş ve tıraşlanmış alanlarda ise saf meşcereler halinde yayılış göstermektedir. Anayurdu kesin olarak bilinmemektedir (Şimşek, 1968).

Titrek kavaklar dünya üzerinde dikey yayılış bakımından dağlık bölgelerde ağaç sınırlarına çıkabilmektedir. Kafkasya da 2200 m., İsviçre Alplerinde 2000 m., ülkemizde ise deniz seviyesinden 2200-2350 m. yüksekliğe kadar çıkabilmektedir. Kuzeyde polar sınırına (Alten'de) 70. Kuzey paraleline kadar ulaşır. Az bir istisna ile her tarafta, hatta Sibirya ve Çin'den Japonya'ya ve Sahalin'e kadar uzanır. Çin'de doğal yayılışının en güney noktasına ulaşır (23. Kuzey enlemi). Güney sınırı Tibet ve Himalaya boyunca batıya doğru devamla Kafkasya ve Anadolu'ya geçer (Şimşek, 1968). Titrek kavakların yayılışında esas faktör olan, dona karşı mukavemet meyanında ışık faktörü de özellikle önemlidir. Titrek kavakların elverişli yetişme ortamları 53-70 kuzey enlemleri arasındadır. Titrek kavaklar bitki besin maddelerince zengin, nemli, kum-

lu-killi topraklarda ve taban suyunun fazla derin olmadığı topraklarda iyi gelişirler. P^H değeri 4-5 olup 7 den büyük olan topraklarda da öncü ağaç olarak gelişirler. Titrek kavaklar ılıman ve serin iklimleri sevmekle birlikte değişik iklim koşullarına adaptasyonu yüksektir.

3-Botanik Özellikleri

Titrek kavaklar sistematikte *Angiospermilerin Salicales* takımının *Salicaceae* familyasına bağlı *Populus* cinsi, *Leuce (Duby)* seksiyonu, *Trepidae* alt seksiyonuna ait bir tür olarak verilmektedir. Türün birkaç varyete ile çeşitli formları bulunmaktadır. Varyeteler; *Populus tremula* var. *villosa* (Lang) Wesni, *Populus tremula* var. *davidiana* (Dode) Schraid, ve İsveç'te iyi gelişme gösteren *Populus tremula* var. *erecta* adlı bir titrek kavaktan bahsedilmektedir. Ayrıca İngiltere'de *Populus tremula Pendula* ve *Populus tremula Purpurea* formlarının yetiştirildiği bildirilmektedir (Kayacık, 1981).

Beşkök (1964) ve, Şimşek (1968), titrek kavakların doğal yayılış alanı içerisinde iki formunun olduğunu bildirmektedirler. Bunlardan birincisi kuzey ve dağ tipi, ikincisi ise güney veya ova tipidir. Güney tipi daha ekonomiktir. Hızlı büyür ve düzgün gövde yapar.

Titrek kavaklar diploiddir ve kromozom sayıları $2n=38$ dir. Genom mutasyon sonucu poliploidler oluşmuştur. Örnek; 1930 yılında İsveç'te keşfedilen $3n$ kromozomlu triploid ($3n=57$ kromozomlu) titrek kavaktır. Bu kavak çok hızlı büyüdüğü gibi,

çevre problemlerine de çok dayanıklıdır. Bu nedenle 1930 lu yıllarda başlayıp, bu güne kadar yapılan döllemelerden (Diploid x triploid) çok başarılı sonuçlar elde edilmiştir. İsveç'te 57 yaşındaki bir triploid Titrek kavak, diploid titrek kavaklardan boy bakımından % 11, çap bakımından %10 ve hacim bakımından % 36 oranında daha üstün olmuştur (Atik, 1995).

Ülkemizde titrek kavak araştırmalarına detaylı girildiğinde, triploid titrek kavakların bulunabileceği olasıdır. Diploid titrek kavaklardan genetik araştırmalar yapılarak kolhişin kullanmak suretiyle ilk önce tetraploid fertler oluşturulur. Tetraploid fertler de diploidler ile döllenerek triploid fertler elde edilebilir. Titrek kavaklar iki evciklidir. Yani bir fert ya dişidir ya da erkektir. Ancak 1967-1970 yıllarında İzmit Kavakçılık Araştırma Enstitüsünde tarafımdan yapılan titrek kavak yapay dölleme çalışmalarında üstün ağaç seçimlerinin yapıldığı Bolu-Abant bölgesinde bir ağaçta hem erkek ve hem de dişi çiçekler tespit edilir iken, bir dişi çiçekte, erkek organlarda tespit edilmiştir (Hermafrodit). Ancak o günün şartlarında bu konu yayımlanmamıştır.

Titrek kavaklar çalı veya ağaç şeklinde gelişen bir bitkidir. En fazla 20-30 m.'ye kadar boylanabilirler. Yuvarlağımsı veya yumurtamsı biçimli, kenarları dişli, yeşil renkli yaprakları vardır. Geniş ve yuvarlak bir taç oluştururlar. Budamaya elverişlidir. Titrek kavaklar gövde çeliği ile üretilemezler. Ancak kök ve

yeşil uç çelikleri ile üretilirler. Tohumla çok kolay üretilmektedir. Yaprakları, yaprak ayasının yaprak sapına birleştiği kısımda yaprak sapı iki yandan basık olduğu için en hafif rüzgârda bile titrerler. Bundan dolayı titrek kavak diye isimlendirilmiştir. Titrek kavakların kabuklarında *salisin* ve *papulin* adlı glikozitler bulunduğundan, bunlar ateş düşürücü ve romatizma ağrılarını teskin edici olarak kullanılırlar. Titrek kavak odununun yeknesak, yumuşak, kolayca soyulabilir ve düzgün lişi olması nedeniyle kâğıt ve kibrit sanayiinde özellikle tercih edilen bir türdür. Kaplama, kontrplak ve ambalaj sanayiinde kullanılır. Kırsal kesimlerde inşaatlarda, spor salonlarının zemin döşemelerinde, jaluzi üretiminde ve pedevra imalatında da kullanılır. Ayrıca bacak ve kol protezlerinde, mutfak aletleri, şapka kalıpları, heykel ve biblolar, makara, ayakkabı kalıpları ve tersimat masaları yapımında da kullanılır. Görüldüğü gibi kullanım alanı çok geniştir.

4-Leuce Seksiyonuna Dâhil Kavak Türleri

İki alt seksiyona ayrılır.

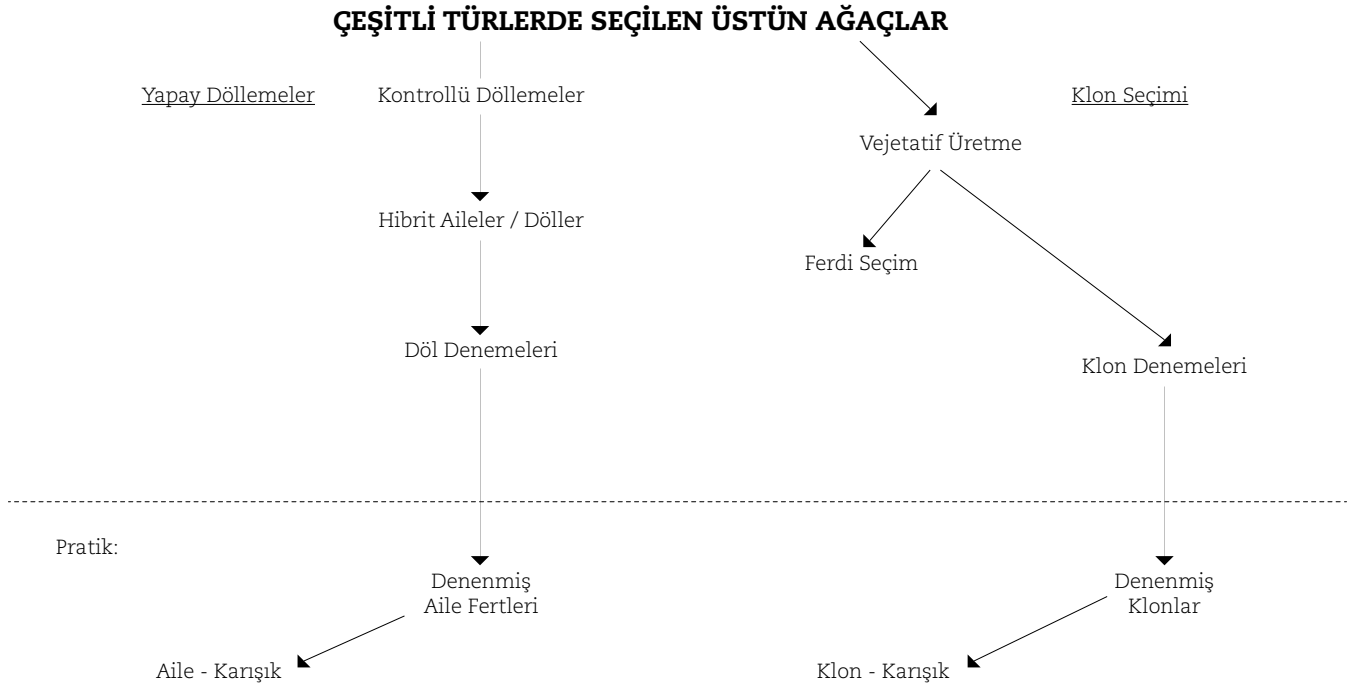
- a) *Trepidae* (Titrek kavaklar)
- b) *Albidae* (Ak kavaklar)

4.1. Trepidae (Titrek kavaklar)

Avrupa Asya türü olan *Populus tremula* L. Amerikan titrek kavaklığı *Populus tremuloides* Michx ve *Populus grandidentata* Michx. bu alt seksiyona dâhildirler.

4.2. Albidae (Ak kavaklar)

Bu gruba da Avrupa türü olan *Populus alba* L. ve doğal bir me-

Şekil 1. Titrek Kavaklarda ıslah konsepti

lez olan *Populus x canescens* (Aiton) Sm. dâhildirler.

5-TitreK Kavaklarda Islah Konsepti

Titrek kavaklar için bir ıslah şeması oluşturulmuş ve Şekil 1 de verilmiştir (Schreck, V., M. Liesebach-2015). Islah için iki yol önerilmiştir. Birinci yol yapay dölleme çalışmaları, ikinci yol ise; Titrek kavaklar vegetatif üretilbildikleri için kök çeliklerinden yararlanarak klon seçim esaslarını belirlemektir. Her iki yol içinde üstün ağaç seçimleri çok önemlidir. Üstün ağaç seçimleri klasik olarak yabanıl popülasyonlarda yapılır. Yaşlı deneme alanları var ise bu alanlarda da üstün ağaç seçilebilir. Deneme alanlarında hibrit titreK kavaklar var ise tercihen bunlardan da üstün ağaç seçilir.

Seçilen üstün ağaçlar ile bir taraftan yapay döllemeler yapılırken, bir taraftan da bu üstün ağaçlardan kök çelikleri alınarak çoğaltılırlar. Döllemeler tür içi ve türler arasında yapılabilir. Özellikle de *Populus tremula x Populus tremuloides* arasında yapay dölleme çalışmaları yoğunlaştırılmalıdır. Çünkü bu yapay döllemelerden elde edilen hibritler ebeveynlerinden çok hızlı büyürler. Yapay döllemelerde elde edilen fertler döl denemelerine alınırlar. Bunların sonuçlandırılması da 10 yılın sonunda olur (Liesebach et. all. 2012).

5.1-TitreK Kavaklarda (*Populus tremula L.*) Islah Çalışmaları

Avrupa ülkelerindeki titreK kavaklarda ilk ıslah çalışmaları 1930 lu yıllarda triploid titreK

kavağın bulunmasıyla başlamıştır. Islah çalışmaları üstün ağaç seçimi ve yapay dölleme çalışmaları ile devam etmiştir. Döl denemeleri de bu kapsam içinde tutulmuştur. Kapsamlı orijin denemeleri yapılmamıştır. 1980'li yıllardan itibaren de TitreK kavakların kısa idare süreleri sonucunda enerji ormanı tesislerine uygunluğu üzerinde geniş çaplı araştırmalara başlanılmıştır. Yapılan araştırmalarda 10 yıllık idare süreleri içerisinde yılda hektarda 10 ton kuru madde elde edilmiştir. Ayrıca Avrupa titreK kavakları (*Populus tremula*) ile Amerikan TitreK kavağı (*Populus tremuloides*) hibritleri ise bu miktarın üzerine çıkmıştır. İdare sürelerinin uzaması ile artımların daha da artacağı bildirilmektedir (Liesebach et. all. 2012).

Titrek kavaklar hızlı büyümele-ri, kök ve kütük sürgünü verme kabiliyetlerinin yüksek olması nedeni ile kısa idare süreleri içe-risinde fazla miktarda biomas üretilmesi nedeni ile enerji or-manları tesisinde aranılan bir tür olmuştur. Özellikle Titrek kavakların hibritleri enerji or-mancılığı için daha fazla tercih edilirler.

5.2-Titrek Kavaklarda (*Populus tremula L.*)Yapay Dölleme Çalışmaları

Yapay dölleme çalışmaları iki etapta gerçekleştirilir. İlk adımda ocak ortalarından şubat başına kadar olan devrede polen elde etmek amacıyla erkek çiçek dalları ehil işçiler tarafından üstün ağaçlara çıkılarak toplanır ve seralara taşınır. Dallar genelde 1.0-1.5 m. uzunluğunda olmalıdır. Bu dallar seralarda özel olarak hazırlanmış bölme-lerde su ile doldurulmuş kapla-ra yerleştirilir. Seralarda ortam sıcaklığı 18 °C, rutubet ise % 80 oranında olmalıdır. Bu şart-lar altında erkek çiçekler kısa sürede olgunlaşırlar. Dalların sağlıklarını muhafaza etmeleri için su kaplarındaki su her gün değiştirilmeli ve her iki günde bir dallara su püskürtülerek hafifçe rutubetlendirilmelidir. Ara sıra suya batırılmış olan dallar 1-2 cm. kısaltılmalıdır. 8-10 gün sonra polenler olgunlaşır. Bu olgunlaşma aşamasında sera rutubeti azaltılır ve bölmeler kurutulur. Olgunlaşan polen-ler fırçalar yardımı ile toplanır, kurutulur, temizlenir ve +4 °C sıcaklıkta buzdolabında sakla-nırlar (Schildbach, ve diğ. 2015) (Resim 1.)

Üstün Seralara Patlamış Kabaca
Ağaçlardan Yerleştirilen Polen Temizlenmiş
Dal Toplanması Dallar Salkımları Polenler

Resim 1. Titrek Kavaklarda Polen Elde Edilmesi

İkinci etapta, şubat ortalarında dişi çiçek dalları erkek çiçekler-de olduğu gibi, seralarda su dolu kaplara yerleştirilirler. Dalların bulundukları bölmeler 2-3 gün sonra kurutulurlar. Dişi çiçekler

kısa sürede olgunlaşırlar. Böyle-ce her bölmede döllenecek ka-dar olgunlaşmış dişi çiçek hazır olur. Her bölmedeki dişi çiçekler istenilen polenle döllendirilir (Resim 2.)

Erkek Çiçek Dişi Çiçeklerin Olgunlaşmış
Dalları Döllenmesi Tohumlar

Resim 2. Titrek Kavaklarda Yapay Döllenme

Döllemeler genelde bir fırça yar-dımıyla el ile yapılır. Dölleme-den takriben 15-20 gün sonra tohumlar olgunlaşmaya başlar. Bu aşamadan sonra rutubetin ve sıcaklığın düşürülme-sine ih-tiyaç yoktur. Pamukçuklar içe-risinde olgunlaşmış tohumlar elle toplanarak pamukçuklardan ayrılırlar (Resim 2.). (Schildba-ch ve diğ. 2015). Elde edilen to-

humlar fidanlıklarda tesis edi-len küçük çaplı naylon seralar-da tohum yastıklarına ekilirler. Ekilen tohumlardan elde edilen fidanlar deneme sahalarna 1/0 veya 2/0 yaşlı olarak 2x1 m. veya 2x2 m. aralık mesafede dikilirler. Deneme süresi de enerji ormanı tesisi amacıyla 10 yıl olarak dü-şünülmelidir.

Arazide ilk 5 yaşında yılda/hektarda ortalama mutlak kuru ağırlık Almanya şartlarında 4.0 ton civarında, 10 yaşlarında ise 10 ton civarında olmaktadır. Ülkemizde bu tip çalışmalar yapılmadığı için herhangi bir rakam bulmak mümkün değildir.

5.3-TitreK Kavaklarda Üretim

Titrek kavaklarda üretim, ya tohumla (Generatif) ya da çelikle (Vegetatif) yapılır.

5.3.1-Tohumla (Generatif) Üretim

Titrek kavak tohumları çok küçük, takriben 1 mm. uzunlukta ve 1000 dane ağırlığı da 0,02-0,05 gr. aralığındadır (Şimşek 1968). Tohumlar ülkemizde yetiştirme ortamı koşullarına göre değişmekle beraber (yükseklik farkı önemlidir) genelde Mayıs ayında olgunlaşırlar. Çimlenme yüzdeleri çok yüksektir. Elverişli şartlarda 24 saat içerisinde çimlenirler. Tohumlar pratikte ekseriyetle pamukçuklu olarak ekilirler. Böyle ekimlerde başarı oranının düşük olduğu görülmüş, bu nedenle bu türlü ekimlerden vazgeçilmiştir. Artık Titrek kavak tohumları pamukçuklardan ayrılarak ekilmektedir. Tohumlar fidanlıklerde yastıklarda 2-3 cm. derinlikte çizgiler içerisine ekilirler. Ekimden sonra çizgiler toprakla kapatılmaz. Tohumlar gıdalarını topraktan alarak çimlenirler. Bu nedenle tohumlar ekildikten 12 saat sonra sulamaya başlanır. Güneşli havalarda da siperleme yapılır ve bu siperleme en fazla 2 ay sürer (Şimşek.1968). Elde edilen fidanlar istenilen yerlere dikilirler. Fidanlar 1/0 veya 2/0 yaşlı olarak kullanılabilirler.

5.3.2-Çelikle (Vegetatif) Üretim

Çelikle üretim çalışmaları yüzlerce yıldan beri tarım ve süs bitkileri yetiştirme çalışmalarında kullanılmıştır. Ormancılıkta ise bu çalışmalara takriben 150 yıl önce başlanılmıştır. *Cryptomeria japonica*'nın köklendirilmiş çelikleri 19. ve 20. yüzyıllarda ağaçlandırmalarda kullanılmıştır. Ormancılıkta *Cryptomeria japonica*'nın dışında kavak ve söğüt türleri başta olmak üzere, *Pinus elliotii*, *Pinus radiata*, Ladin ve Okalıptüs türleri geniş şekilde vegetatif olarak üretilmektedir (Şimşek.1993).

Vegetatif yolla üretilen materyal iyi bir büyüme gösterir ve iyi bir form kazanır, uzun zamanda da ekonomik olur ise, elde edilen genetik kazanç gittikçe artar ve buna bağlı olarak ta büyüme-lerde homojenite hızla yükselir. Vegetatif üretim cinsiyete bağlı değildir.

5.3.2.1-Kök Çeliği ile Üretim

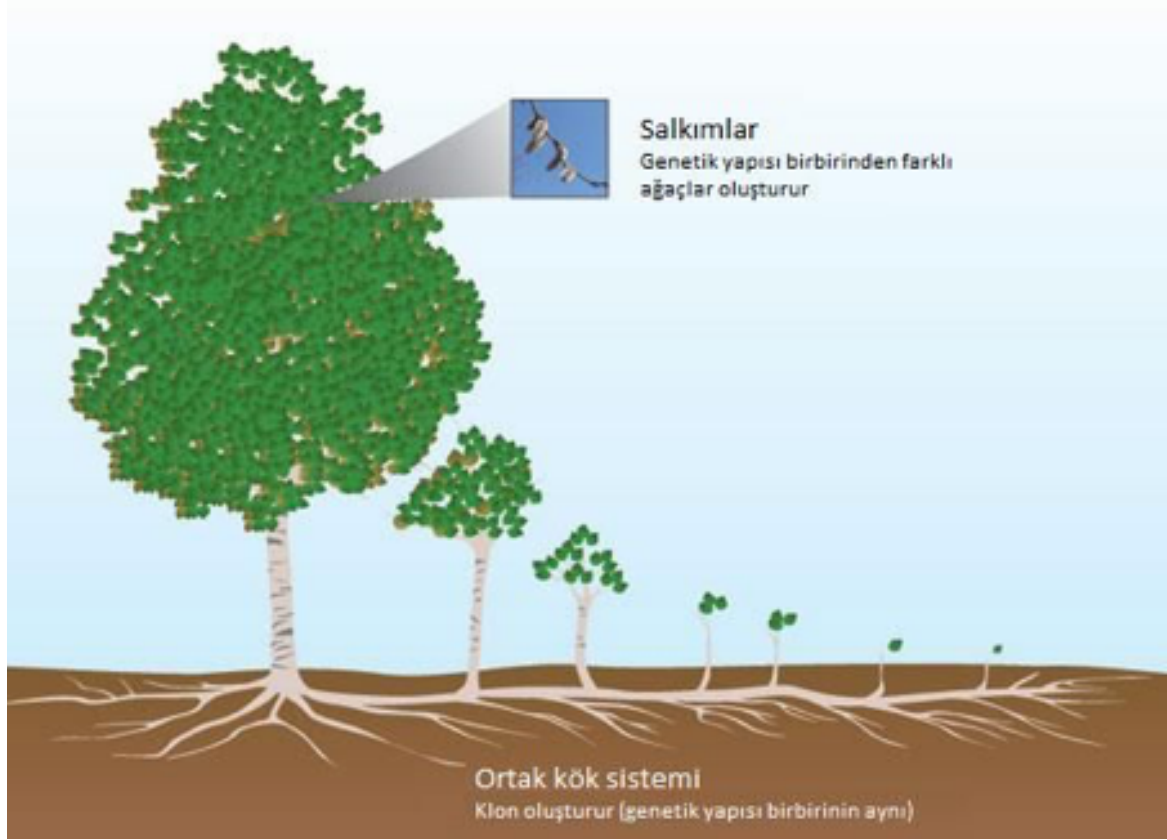
Kök çeliği ile üretmeye doğada sık rastlanır. En fazla da *Leuce* seksiyonuna dâhil kavaklarda görülür. Titrek kavaklar hemen hemen bütün topraklarda aynı yapıda bir kök sistemi geliştirirler. Kök sürgünü oluşturma yeteneği yüksektir. Yaralanmış kök kısımlarından adventif sürgünler oluşur. Bu yolla titrek kavak meşcerelerinde, büyük alanlarda klonal saflıkta topluluklar meydana gelebilir (Şekil 2.) (Önsal. 2017)

1-10 yaşındaki titrek kavak fertlerinde, kökler toprağın 5-10 cm. derinliğinde bulunurlar. Kök sürgünleri özellikle fertlerin ölmesi, kökün gövdeden ayrılması

veya herhangi bir sebeple yaralanmasından sonra kuvvetli bir şekilde ortaya çıkarlar. Titrek kavaklarda sık rastlanan öz çürüklüğüne sebep olan mantarların sporları (*Fomes ignarius*), çok zarar görmüş ağaçların gövdelelerinden etrafa yayılırlar. Sporlar kapanmış olan dal yaralarından değil, mekanik tesirlerle meydana gelen yaralardan gövdeye girer ve buradan yayılmaya başlayarak yukarıdan aşağıya doğru bir seyir takip ederler. Kök üzerinde meydana gelen kök sürgünleri keskin bir bel ile kökten ayrılarak köklenmeye teşvik edilirler. Burada tekrar köklenen fertler yerinden çıkılarak istenilen yerlere dikilirler. Kök çeliklerinin uzunluğu 5-10 cm. kalınlığı da 0.5-1.0 cm. olmalıdır (Şimşek.1993). Kök çelikleri ya yatay ya da dikey olarak toprağa yerleştirilirler. Dikey olarak kullanıldıkları takdirde ince uç toprağa sokulur.

5.3.2.2-Yeşil Uç Çeliği ile Üretim

Titrek kavağın köklerinden alınan kökler 10-20 cm. uzunluğa bölünerek seralarda özel yastıklara yerleştirilir ve üzerleri 1-2 cm. toprakla kapatılarak devamlı şekilde sulanırlar. 1-2 hafta sonra yeşil yapraklı sürgünler ortaya çıkar. Sürgünler 10 cm boya ulaştıklarında kesilir ve köklenmeyi teşvik eden hormonal maddeler ile muamele edilerek, tekrar özel hazırlanmış perlit veya vermiculit ortamlara dikilirler. Burada devamlı sulamayı müteakip 3-4 hafta içerisinde köklenme meydana gelir. Köklenmiş fidanlar istenirse araziye dikilir. Lüzum görülürse de fidanlıklarda şaşırtılarak bir

Şekil 2. Titrek Kavak Meşcerelerinde Kök Sürgünleri Oluşumu

yıl daha bekletilip, oradan ağaçlandırma veya deneme sahalarına taşınırlar.

6-Sonuç ve Öneriler

Titrek kavaklar maksimal büyüme sınırına Aigeiros ve Tacamahaca seksiyonuna dahil kavak türlerinden daha geç ulaşırlar. Bu nedenle ilk üretimler en erken 5. yaşta yapılabilir. Bu üretimler yalnızca enerji elde etmede kullanılabilirler. Şayet ilk üretimler 10-15 yaşında yapılacak olursa başlangıçta birim alana daha az fidan dikilir. Üretilen kalın çaplı fertler, sanayide, artanlar ise enerjide kullanılırlar. Üretimden hemen sonra titrek kavaklar bolca kütük ve kök sürgünü verirler. Bu nedenle

sıralar kaybolur ve tüm saha bu sürgünlerle kaplanır. Bu nedenle sıraların yeniden düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Bu düzenleme yapılır ise bir sonraki üretimde yine sanayi ve enerji odunu elde edilir. Yapılmaz ise yalnız enerji odunu elde edilir. Şayet yalnız enerji odunu elde etmek istenir ise 3 yıllık üretim süreleri uygulanabilir.

Titrek kavak ve hibritlerinde klon seleksiyonu yapılarak % 25 oranında üretim artışları sağlanabilir (Joachim. 1991). Normal kavak klonları için uygun olmayan veya az uygun olan yetiştirme ortamlarında Titrek kavakların iklim ve toprak istekleri az olduğu için fevkalade iyi yetiştir-

bilirler. Bu tip yetiştirmelerde 5 yılın sonunda yılda hektarda ortalama 4.3 ton kuru madde elde edilebilir. Rotasyon 10 seneye çekildiğinde ise bu miktar 2 mislinden daha fazlaya çıkarabilir (Schneck ve M. Liesebach. 2015).

Sonuç olarak şunu belirtmek isterim ki, ülkemizde titrek kavaklar üzerinde bugüne kadar çok az çalışma yapılmıştır. Konu İzmit Kavakçılık Araştırma Enstitüsünün görevleri arasındadır. Ancak bugünkü haliyle enstitüde ne mekân ve ne de araştırmacı uzman kalmıştır. Korkum odur ki, kavakçılık araştırmalarını geliştirmek için yeniden konunun uzmanlarını eğitmek mecburiyetinde kalacağımızdır.

KAYNAKÇA

- Atik, C. (1995): Titrek Kavak (*Populus tremula* L.) ve Kağıt Sanayi. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Beşkök, T. (1964): Ormancılıkta ve Arazinin Değerlendirilmesinde Kavak. OGM Yayını No.375
- Joachim, H.F. (1991):Hybrid-aspen-schnellwüchsige, Leistungsfaehige und vielseitige ein setzbare Baumarten. Berichte aus Forschung und Entwicklung.Eberswald.
- Kayacık, H. (1981): Orman ve Park AğaçlarıÖzel Sistematiği II. Cilt Angiospermae. Orman Fakültesi Yayını No.287
- Liesebach, M., V. Schneck, H. Wolf (2012): Züchtung von Aspen für der Kurzumtrieb. Beitrag aus der NW-Band 8.
- Önsal, C. (2017): Natura-Evrin Ağacı-Altın Yapraklı Dev Titrek Kavak. Makre Sitesinden Tercüme.
- Schildbach, M., K. U. Hartmann, H. Wolf (2015) Überblick über die Neuzüchtung von Aspen Nachkommenschaften in Sachsen Thünen Report.26.
- Schneck, V., M. Liesebach (2015): Potenzial von Aspen im Kurzumtrieb. Thünen Report.26.
- Şimşek, Y. (1968): Ormancılık ve Ekonomik Yönden İstikbalin Kıymetli Bir Ağaç Türü (*Populus tremula* L.) Orman Mühendisliği Dergisi. Sayı 12.
- Şimşek, Y. (1993): Orman Ağaçlarının Islahına Giriş OAE Muhtelif Yayınlar Serisi No: 65
- Şimşek, Y. (2016): Enerji Ormanlarının Tesislerinde Kullanılabilecek Hızlı Büyüyen Türlerde Islah Çalışmaları. Orman Mühendisliği Dergisi. Sayı: 4,5,6.

Bir Başyapıt: Walden; Ya Da Ormanda Yaşam

◀ Walden Gölü

S. Serdar YEGÜL

“Ben koruluklara
gittim...

yaşamın sadece
zaruri ihtiyaçlarını
bilmek için;

yaşamın bana
öğretebileceği bir
şeyin

olup olmadığını
öğrenmek için.”

Bazı kitaplar vardır ki, tahminimizin üzerinde etki bırakır bizde. Hatta daha da öteye gidip, başucu kitabınız olurverir.

Doğa üzerine yaptığım okumalar içerisinde, Henry David Thoreau'nun Walden; ya da Ormanda Yaşam kitabı beni tahminimin üzerinde etkileyen bir kitap oldu. Hem okudum hem heyecanlandım hem de bazı bölümlerini tekrar tekrar okudum. Kitabın sonuna geldiğimde ise büyük bir hazineyle karşı karşıya olduğumu fark ettim. Çünkü Thoreau, otobiyografi türündeki Walden; ya da Ormanda Yaşam kitabında sadece doğa ile ilgili bilgiler vermekle kalmamış, bu bilgiler ile insan hayatı arasında çok önemli bağlar da kurmuştu. Kitabın bu yönünü fark ettiğimde, kitap benim için çoktan başucu kitabım olmuştu bile!

HENRY DAVID THOREAU

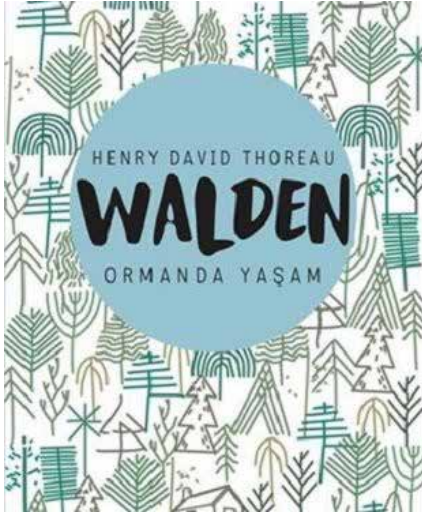
1817-1862 yılları arasında geçen ömrünün çoğunluğunu Amerika Birleşik Devletleri'nin Boston kentinin 40 km batısındaki Concord kasabasında geçiren Henry David Thoreau, 1837 yılında

Harvard Üniversitesinden mezun olur. Mezuniyet sonrası her üniversite mezunu gibi kendisine en uygun işi aramaya başlar. Bu doğrultuda Thoreau (Toro) kendisine, Para kazanmanın en iyi yolu nedir? Bunun için ne kadar zaman harcamalıyım? Düzenli ve özgürce yaşamak için ne kadar paraya ihtiyacım var? Dahası, Nasıl yaşamak gerekir?" gibi pek çok felsefi soruyu kendisine sorar.

Hukuk, politika, tıp, ticaret ve din gibi alanların kendisine uygun olmadığını düşünen Thoreau, işçi, bahçıvan, öğretmen, özel ders öğretmeni, dönemsel öğretim üyesi ve editör gibi pek çok işte çalıştıktan sonra, yazar olmaya karar verir.

NASIL YAŞAMAK GEREKİR?

Nasıl yaşamak gerekir sorusu başta olmak üzere zihnindeki pek çok felsefi soruya aldığı okul eğitiminde ve okuduğu kitaplar da yanıt bulamayan Thoreau, yönünü Concord kasabasında yaşayan hemşehrilerine çevirir. Onların yaşantılarını inceler

Henry David Thoreau ve Kitabı Walden'in Ön Kapağı

ve zihnindeki sorulara cevaplar bulmaya çalışır.

Hemşehrilerinin hayatlarını incelediğinde görür ki, hemşehrileri bitmeyen işlerle uğraşmaktadır. Hep, "iş, iş, iş!" demektedir. Dahası, para kazanmak için yalan söylemekte, dalkavukluk etmekte, oy kullanmakta ve kendilerini gereksiz yere nezaket cenderesine sokmaktadır. Diğer yandan, hemşehrileri, ellerinde kendilerine yetecek kadar yiyecek, barınma, giyinme ve yakacak olmasına rağmen, bunu görememekte ve hep daha fazlasını istemektedirler. Thoreau'ya göre bu durum, onların ekonomi kavramını idrak edemediklerini göstermektedir. Hemşehrilerinin sınırsız maddi arzuları, onları fakirleştirmekte ve köleleştirmektedir [1].

Hemşehrilerinin yaşamlarından da aradığını bulamayan Thoreau, bu kez yönünü doğaya çevirir. Bunun için Walden Gölü civarındaki ormanlarda, arkadaşı Ralph Waldo Emerson'un arazisine bir kulübe inşa eder. Ku-

lubesini inşa etmek için birkaç ağaç keser ve önce kulübesini daha sonra ise kulübede kullanacağı eşyaları (bir yatak, bir çalışma masası, iki sandalye v.b.) yapar. Kestiği ağaçların artıklarını ise yakacak olarak kullanır. Kulübenin taştan bir şöminesi ve ahşaptan bir odunluğu da vardır.

*Ben koruluklara
gittim...
yaşamın yalnız zaruri
ihtiyaçlarıyla karşı
karşıya kalabilmek için;
bu yaşamın bana
öğretebileceği bir
şeyin olup olmadığını
anlamak için;
ki ölürken
yaşamadığının farkına
varmayayım.
Yaşamın bütün ilğini
emmek istedim.*

Walden'de her mevsimi iki kere yaşayan Thoreau, bu süre zarfında eline bir dürbün ve bir de not defteri alarak her gün dört saat boyunca koruluklarda yürür; hayvanları ve bitkileri inceler ve komşu çiftliklerdeki insanlarla konuşur.

Kulübesine çok yakın bir mesafede, orman içi bir boşlukta bir tarla oluşturan Thoreau, bu tarlada fasulye, bezelye, mısır, turp ve patates gibi ürünler yetiştirir. Diğer taraftan, Walden gölü ve civardaki diğer küçük göllerde balık avlar. Hatta balık avlamakla da kalmaz, civar çiftliklerde yaşayan çocuklara balık tutmanın püf noktalarını da öğretir.

Thoreau bazen 1,5 km mesafedeki Concord kasabasındaki arkadaşlarının yanına gider, bazen de arkadaşları onun yanına gelir. Yalnız, arkadaşları kulübesine misafir geldiklerinde, Thoreau'nun bir adet misafir sandalyesi vardır ve bir misafirin haricinde diğerleri ayakta kalmak zorundadır. Diğer taraftan, misafire ikram edeceği yiyeceği de bulunmayan Thoreau, su isteyen misafirinin eline boş bir masrapayı tutuşturup Walden Gölü'nü işaret eder.

1845-1847 yılları arasında Walden Gölü civarı ormanlarda geçiren Thoreau, burada tuttuğu notlardan hareketle dünyaca ünlü yapıtı, Walden; ya da Ormanda Yaşam'ı yazar.

DÖRT TEMEL YAŞAM GEREKSİNİMİ

Thoreau, Walden Gölü kıyısına geldiğinde ilk iş olarak yiyecek, barınma, giyinme ve yakacak gibi temel yaşam gereksinim-

Thoreau'nun kulübesinin dıştan ve içten temsili görünüşü

lerinin en az düzeylerini, ormancılık terminolojisi ile ifade edecek olursak 'eşik değerlerini' belirlemeye çalışır. Thoreau, iki yıllık gözlemlerine dayanarak, yıllık yiyecek gereksiniminin tamamını yılda yaklaşık altı hafta gibi inanılmaz derecede az bir uğraş sonucu karşılayabildiğini görür. Thoreau, bu altı haftalık sürenin haricinde, kendisine zaman ayırabileceğini, istediği kitapları okuyabileceğini ve doğada istediği gözlemleri yapabileceğini düşünür.

Ayrıca ona göre tarlada yiyecek yetiştirmek sadece yiyecek yetiştirmek değil, aynı zamanda, toprağa ve doğaya temas etmek ve kendini doğanın bir parçası olarak hissetmek demektir.

Barınma gereksinimi ile ilgili olarak ise, sahip olduğumuz evlerden daha rahat ve lüks evler tasarlayabileceğimizi söyleyen Thoreau, ancak onları satın almaya gücümüzün yetmeyeceğinin de altını çizer. Thoreau, mütevazı bir konaklama tarzını seçerek, insanların yıllarca çalış-

maktan kurtulabileceklerini ve en zengin insanlardan bile daha zengin olabileceklerini söyler.

Thoreau'ya göre insanlar, asgari yaşam gereksinimlerini karşıladıktan sonra, kendilerine, daha ne kadarına ihtiyacım var, diye sormalıdır.

yaşamımızın merkezine oturma ve enerjimizin büyük bir kısmını tüketme gibi risklerinin olduğunu söyler.

Thoreau lüks için ise, insanlar öyle bir noktaya geldiler ki, gerekli olan şeyler için değil de, lüks şeyler için inanılmaz dere-

ABD Massachusetts eyaleti Boston şehri Concord kasabası ve Walden Gölünün yeri

KONFOR, LÜKS VE ARAÇLAR

Thoreau, dört temel yaşam gereksinimine ilave olarak, üç başlıktan daha söz eder. Bunlar; konfor, lüks ve araçlardır.

Konforun, yaşam için gerekli olmamakla birlikte onu iyileştirdiğini söyleyen Thoreau, ancak konforun bağımlılık yaratma,

cede acı çekiyorlar. Dahası insanlar, araçlarının aracı haline geldiler der. Thoreau'nun bu düşüncelerini okuduğumda, 1-2 yılda bir araba ve cep telefonlarını, 3-5 yılda bir de ev mobilyalarını yenileyen günümüz insanı aklıma geldi. Thoreau'nun 170 yıl önce (1850'ler) söylediği sözlerin çok isabetli olduğunu düşündüm.

Hayatımızın kısa olduğunu dile getiren Thoreau, zamanımızı kendimize saygımızı kaybetmeden geçirmemiz gerektiğini vurgular. Kişinin kendi maddi isteklerini azaltıp kontrol altına alabilmesi halinde, daha az çalışabileceğini ve kendine daha fazla zaman ayırabileceğini söyleyen Thoreau, şöyle devam eder: Gelir ve üretkenlik artışımızı, daha fazla konfor ve lüks yerine, daha fazla boş zamana çevirmeliyiz. Böylece özgürlüğümüz bulacağız. Zaten temel yaşam gereksinimlerimizi karşıladıktan sonra ruhi ihtiyaçlarımızı karşılamak için paraya ihtiyaç yoktur. Hayatımızda gönüllü sadeliği ilke edinmeli ve hayatımızı basitleştirmeli, basitleştirmeli, basitleştirmeliyiz! [1]

“Dünyanın kurtuluşu yabanda/doğada yatar.

Her ağaç, dallarını yabani araması için uzatır...

Ben ormana inanırım ve dereye ve

mısrın büyüdüğü geceye de...

Yaşam yabandan ibarettir.

En canlı olan, en yaban olandır...

Ümit ve gelecek benim için çimenlerde,

ekilmiş tarlalarda, su geçirmez bataklıklardadır;

kasaba ve kentlerde değil.” [2]

Walden’da Thoreau’nun geliştirdiği yaşam felsefesi şöyle özetlenebilir:

- İnsanlar doğuştan hür yaratılmış olmalarına rağmen, maddiyata o kadar çok önem verirler ki, sonunda kendi kendilerini esir durumuna düşürürler;
- Gerçek özgürlük, insanın kendi ihtiyacını mümkün olduğunca yine kendisinin karşılamasıdır;
- Sıhhat ve mutluluk; en iyi şekilde yaşamı basitleştirerek ve doğaya yakın ve uyumlu ilişkiler kurarak gerçekleştirilir;
- Gerçekler, her şeyden (aşk, para, şöhret) daha önemlidir. Önümüze konulan gerçekler, ne kadar ünlü otoriteler söylerse söylesin, ispatsız kabul edilemez [2].

Walden Gölünden Boston şehrine bakış

Walden’de Balık Avlamak

SONUÇ YERİNE

Aslına bakarsanız, Thoreau’nun kendine dert edindiği soruları, binyıllardır pek çok düşünür kendine dert edinmiş, cevaplar bulmuş ve kitaplar yazmışlardır. Düşünürler tarafından hep söylenegelen düşünceleri Thoreau söylediğinde ise bu düşünceler daha etkileyici ve sarsıcı olabilmektedir. Peki, nedir Thoreau’yu diğerlerinden farklı kılan? Sanırım bunun nedeni, Thoreau’nun samimiyeti, cevapları yabanda/doğada araması ve bizzat kendi hayatını işin içine katmasıdır.

Yazıyı bitirirken, bugün doğal kaynak yönetiminde kullandığımız doğal alanların olduğu gibi muhafazası (preservation) ve milli parklar (national parks) gibi kavramları ilk defa dile getiren Henry David Thoreau’yu [3] saygıyla selamlıyorum.

KAYNAKLAR:

- [1] Thoreau, Henry David, Walden; Ormanda Yaşam, Zeplin Kitap, 2. Baskı, 2017. [2] Alexander, Samuel, Yeteri Kadersa Çoktur, Heretik Yayınları, 1. Baskı, 2018. [3] Tont, Sargun A., Sulak Bir Gezegendeki Öyküler, Kırmızı Kedi Yayınevi, 2016.

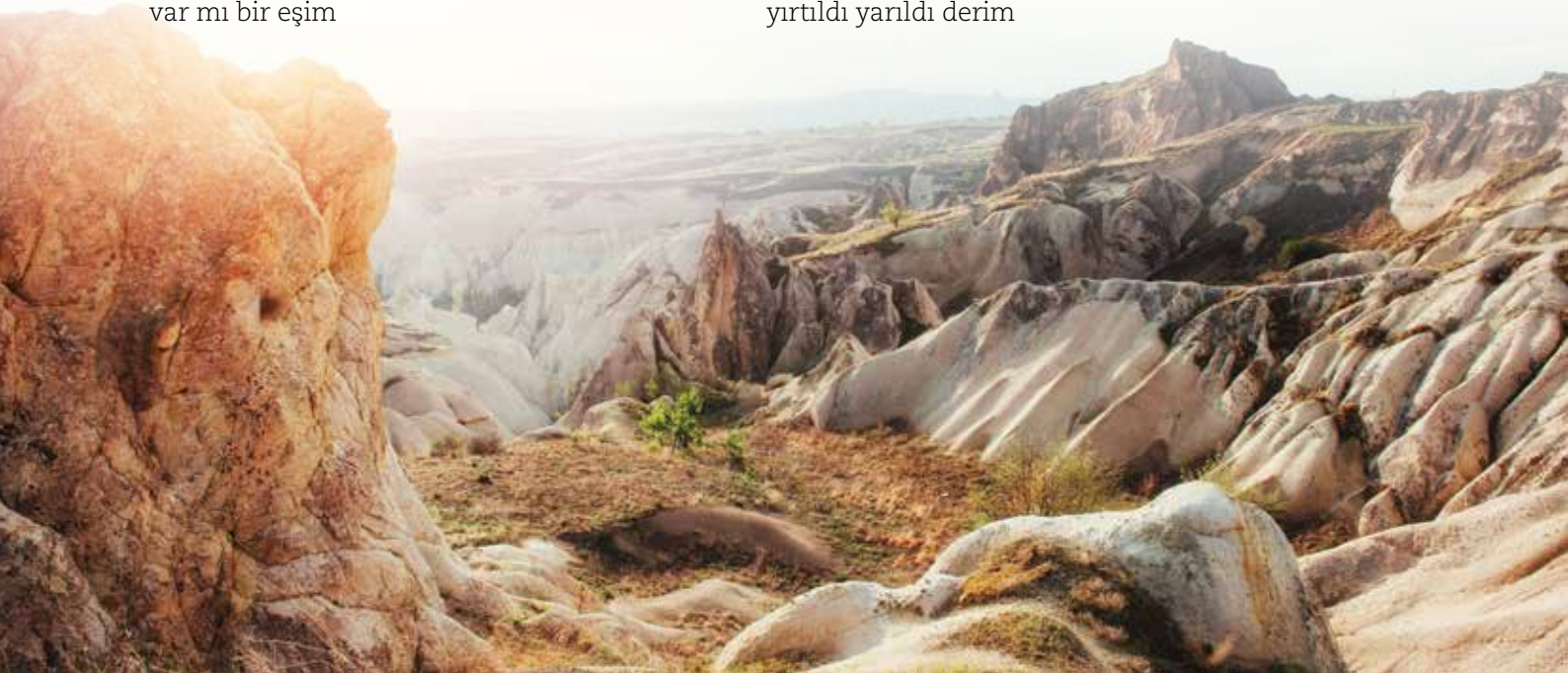
ANADOLU ÖĞÜTLEMESİ

Hüseyin ÖZDEMİR - 10/03/1989-DÜZKÖY

Anaların anasıyım
ama
ne gönlüm ne gözüm koca
taze gelin üretkenliğim yaratkanlığım
bereketim bolluğum
doluyum
Anadolu'yum
söyleyeceklerim var acilen biraz
dinleyin

Öğünebildiğinizce öğünün benimle
şükür
etliyim
kemikliyim
sıcak sularda ayaklarım
bulutların üzerinde
ağrısız Ağrı başım
şöyle bir bakın dünyaya
var mı bir eşim

Bunun için topladım sizleri işte
sokulun
sarılın
gülün hep böyle
Ço cuk la rıımm
yok
bir şeyim yok
desem yarım olur
yalan olur
ne yaparsınız bensiz
bilin artık
rahatsızım
Nefesim daralıyor gide gide
kan akışım iyi değil
çok yoldunuz saçları
çıplak bıraktığınız yerlerimde
önce kılcal damarlarım kurudu
felçlendim
tutamadım yağışları
yırtıldı yarıldı derim

akış ı bozuldu ırmakların
tortular doluyor damarlarıma

Biliyorsunuz
zayıf düştüm oralarda
besleyemedim sizleri
c ıp c ılız kaldınız
çaresiz
göç etti kimileriniz başka yanıma
gözyaşı olduk kalanlarınızla
toparlanamıyorum bir türlü
eliniz ayağınız üstümde
kabuklanamıyor yaralarım

Eski biteviyeliğim yok
örtülüyen Ankara'mdan Harran'ıma
her yanıma
eksilmezdi dört mevsim gülümsemem
hiç kesilmezdi neşeli şarkılarım
sesimde bir titreme var
kışın donuyor
yazın yanıyorum sanki

Yook
onulmadık dert değil
bakmayın öyle
bırakın saçlarıma yeter
rastgele dokunmayın
verin uzmanlarınıza
okşasınlar
tarasınlar
doldursunlar boşluklarımı fidanlarla
minnetle izleyin onları

Ötesi boş laf olur
kalkın şimdi iş başına
Düşünerek yürüyün

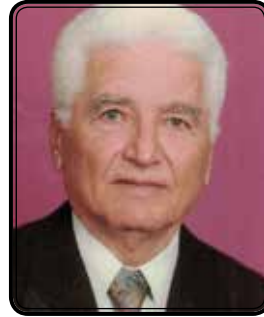
(Orman Genel Müdürlüğü,
çok beğendiğı gerekçesiyle
yayınlamak üzere 12,5 TL
ödeyerek bu şiirin telif hak-
kını satın almıştı. Yayını ta-
rafıma göndermediklerinden
nerde ne şekilde yer aldığı-
nı bilmiyorum. Ama Orman
Teknikeri Derneğı Dergisi-
nin Sayı:34-2002'de hem de
Başyazı ile birlikte şiir köşe-
sinde yayınlanmıştır)

Vefat Eden Üyelerimiz

Yakup DÜNDAR

Elazığ – 1941
İ.Ü. Orman Müh. – 1969
Bursa – 03.09.2019

Danyal AŞ

Sinop – 1931
İ.Ü. Orman Fak. – 1960
Bursa – 26.09.2019

Şefik BİNGÖL

Van – 1938
İ.Ü. Orman Fak. – 1963
Ankara – 12.09.2019

Şahap ARSLANTÜRK

Ordu – 1948
İ.Ü. Orman Fak. – 1978
İstanbul – 12.09.2019

İsmet KAYA

Deniz – 1927
İ.Ü. Orman Fak. – 1953
İzmir – 19.09.2019

Sonsuzluğa uğurladığımız üyelerimize Tanrı'dan rahmet, yakınlarına ve meslek kamuoyumuza başsağlığı dileriz.

TOD - Türkiye Ormancılar Derneği

Tuna Caddesi No:5/8

Kızılay / Ankara

T. 0.312 433 84 13 **F.** 0 312 433 26 64

www.ormancilarderneği.org

Türkiye Ormancılar Derneği

@ormancilarderne

türkiyeormancilarderneği

Üyelik Aidatları İçin

Türkiye Ormancılar Derneği

Ziraat Bankası - Yenişehir Şubesi

Şube Kodu 471

IBAN TR25 0001 0004 7139 7751 3950 02 (TL)

Hesaplarımıza yaptığınız
üyelik aidatı ve diğer ödemeleriniz için
Türkiye'nin tüm Ziraat Bankası
şubelerinden kesinlikle
herhangi bir masraf alınmayacaktır.

Derneğimizin yıllık üyelik aidatı 60 TL'dir

